

SVOBODNA SLOVENIJA

AÑO (LETO) XXIV. (18)

No. (št.) 25

ESLOVENA LIBRE

BUENOS AIRES

24. junija 1965

Naša versko-moralna sila

Slovinci, ki po sili razmer živimo izven meja svoje domovine in ki ne moremo računati z dotokom večjega števila sorojakov, moramo vse storiti, kar je v naši moči, da se kot narodna enota čim dalj ohranimo. Zapisali smo zadnjič, da je naš obstoj v zvezi z našim delom za obstanek. Vse naše verske, kulturne, politične in socialno-gospodarske ustanove mora voditi ta misel. Vsak posameznik je dolžan ostati v skupnosti in po svoje pripomoči, da se skupni cilj doseže. Budimo zvesto narodu pri mladem rodu, ki tu dorašča in ki mnogo bolj kot mi, ki čutimo tesne vezi z domovino, občuti vpliv okolja v katerem živi. Vsaka naša družina, ki zna svojim sinovom vcepiti ljubezen do naroda in domovine, bo podaljšala naš obstoj za en rod.

V boju za naš narodni obstoj ne smemo pozabiti še enega važnega činitelja: naših versko-moralnih vrednot, ki bodo kot jekleno ogrodje v naši narodni zgradbi.

Slovinci smo v družini evropskih narodov uživali glas vernega in moralno zdravega naroda. Tujci, ki so prihajali k nam, so se čudili številnim cerkvam, ki jih je verni narod pozidal po gričih, med polji in sredi vsake vasi. Čudil se je bohotno razvitemu verskemu življenju. Na deželi se je v nedeljo pol fare dvignilo k jutranji maši, ostala polovica pa k deseti. Tiste, ki niso hodili v cerkev, si lahko preštel na prste. Celu v naših mestih, ki nikakor niso bila gnezda nedolžnih angelčkov, je bil odstotek obiskovalcev nedeljske maše vsaj petnajstkrat višji, kakor pa npr. v Buenos Airesu, ki se ima za „muy católico“. Redkokdo je umrl brez sv. popotnice ali bil neekskveno pokopan. Civilna poroka je bila skoraj neznana. Znali smo prirediti verske manifestacije, ki so odmevale v velikem svetu, imeli smo dolgo vrsto verskih organizacij, elitnih in množičnih, nepretrgano vrsto misijonov in duhovnih vaj, temeljit pouk šolske mladine v verouku, z eno besedo: znali smo ustvariti v domovini ozračje tipično za mirno krščansko življenje.

Na nekaj smo pa radi pozabljali: Kaj pa, če se človek, doma vključen v ta krogotok, izloči in začne živeti na svoj račun? Če gre iz kmečke vasi za delom v tovarno, če gre na sezonsko delo, če se izseli za stalno v tuje kraje, kjer ga nihče ne pozna? Kjer ni imel sorojakov, ki bi mu bili v oporo, pač pa množico ljudi, ki so živeli, kakor da vere in poštenja ni in ki so se norčevali iz žlovka, ki je skušal ostati pošten? Kjer so v nedeljo gledali za njim, kakor za bitjem z drugega sveta, če se je med stotinami sosedov napolnil v cerkev? Kjer je videl toliko slabih zgledov razrvanega družinskega življenja, moralne pokvarjenosti, zločinstva, uživačelnosti? Koliko naših sorojakov je tako utonilo v moralnih mlakazah velemest!

Velik del krivde ima domovina. Ni smo znali pripraviti človeka, da bi ostal veren in pošten tudi v slučaju, da se je moral oddaljiti od skupnega krščanskega življenja, ki ga je doma nekako vleklo s seboj, še manj pa smo se zanimali zanj, ko je že bil v tujini. Imeli smo nekaj ljudi, ki so budili našo vest v tem oziru, a so bili glas vpijočega v puščavi: prelat Janez Kalan, pater Kazimir Zakrajšek in še par drugih, ustanovili smo Rafaelovo družbo, na izseljenski dan smo pisali in govorili o tem perečem vprašanju, nismo pa za izseljence poslali učiteljev, socialnih delavcev, prosvetarjev. Par duhovnikov in dva učitelja v Francijo, par franciskana v ZDA, enega duhovnika v Argentino, pa smo skoraj na koncu! A vsi ti so prišli za izseljenci, ko je bilo že vse skoro zamujeno.

Povojni rod slovenskih izseljencev, ki si je izbral svoboden svet za svoje življenje, je v tem pogledu na boljšem. S preprostim ljudstvom so odšle iz domovine stotine izobražencev vseh po-

TITO S SOVJETI

Jugoslovanski komunistični diktator Tito se spričo vedno večje napetosti med komunističnim blokom na eni in ZDA ter svobodnim svetom na drugi strani — Vietnam, Santo Domingo, Kuba, Alžir — odločil povsem odkrito zopet vključiti Jugoslavijo v sovjetski tabor.

Najprej je moral seveda izbrisati še zadnje sumnje o svoji „neutrarnosti“ pri dveh sovjetskih satelitih, ki sta ga nekoč, se pravi leta 1948, ob izključitvi Jugoslavije iz Kominforma, najbolj napadala: Češkoslovaška in Vzhodna Nemčija. Zato se je pred kratkim podal na obisk najprej v Prago, od tam pa v Vzhodni Berlin k najbolj suženjskemu podniku Moskve Ulbrichtu. Tako v Pragi kakor v Vzhodnem Berlinu je Tito bil sprejet z vsemi častmi, ki si jih med seboj podeljujejo komunistični oblastniki. V razgovorih je odpravil še zadnje majhne ovire za novo tesno sodelovanje Jugoslavije s Češkoslovaško in Vzhodno Nemčijo ter v skupnem poročilu s češkimi in vzhodnonemškimi komunisti obsodil Amerikance in njihove zaveznike za akcije v Vietnamu in Santo Domingo.

S potovanjem v Vzhodni Berlin si je Tito seveda upravičeno nakopal jezo zahodnonemške vlade, s katero so že itak pred tem močno šepali normalni državni odnosi. Sedaj so odnosi med Titovim režimom in vlado v Bonnu prišli na najnižjo točko, zlasti ko je zahodnonemško zunanje ministrstvo objavilo naslednjo izjavo: „Jugoslovanski državni predsednik Tito je 14. junija odkrito podpisal skupno izjavo o sporazumu s stalinistom Ulbrichtom. Še odločneje, kakor doslej, se je obvezal, da bo sodeloval z ostalimi komunističnimi sateliti pri reševanju svetovnih vprašanj. V nemškem vprašanju (zdržitve Nemčije, op. ur.) jugoslovanska vlada, ki je nekoč realno gledala na problem sovjetske zasedbene cone Nemčije, ni tokrat v ničemer zavzela svojega lastnega stališča. Nasprotno, z ostalimi sateliti se je izjavila za nadaljnjo delitev Nemčije in za onemogočenje pravice samoodločbe 17 milijonov Nemcev. Tako je v najbolj grobi obliki zavrgla življenjske interese nemškega naroda. Odslej naprej se je zaradi te enostranske izjave verjetnost, da bi Jugoslavija bila ena izmed držav izven katerega koli bloka, še zmanjšala. Jugoslovanska vlada sedaj javno zamejuje možnost izboljšanja nemško-jugoslovanskih odnosov, čeprav je še lansko poletje nasprotno zagotavljala. Nemška vlada je zaradi tega neprijateljskega jugoslovanskega stališča takoj podvezla potrebne korake. Za poslabšanje odnosov med obema državama nosi odgovornost samo jugoslovanska vlada.“

Kot prvi ukrep proti Titovemu režimu je zahodnonemška vlada odpovedala posojila, za katera je zaprosil Beograd, da bi z njimi povečal trgovanje med obema državama. V bližnji bodočnosti pa namerava zahodnonemška vlada zapreti vrata Zahodne Nemčije jugoslovanskim sezonskim delavcem. Jugoslovanski delavci, ki so doslej hodili na sezonsko delo v Zahodno Nemčijo — ker vlada v Jugoslaviji brezposel-

nost in da so zlasti partiji na cenen način prišli do avtomobilov — so Titov režim bogatili; dodatnim virom deviz z denarnimi ošilkami svojem v domovino. Te vrs devizni dotok bo tako prenehal.

Ko je imel takurejene odnose s sovjetskimi sateliti, se glede na posledice za jugoslovanske narode, se je Tito po kratkem omočitku v Beogradu, minuli petek s vremstvom pojavil v Moskvi. Sedanji kmetijski oblastnik: prvi tajnik sovske KP Brežnjev, državni predsednik Kikojan in vladni predsednik Kosygin o mu priredili na letališču tako razkošni sprejem, kakor ga niso še nobenemu gostu, odkar so vrgli Hruščova. Sprejem perzijskega šaha s princezo Farh Dibo minuli ponedeljek je daleč zstajal za Titovim.

S sovjetskimi komunisti je Tito takoj začel razgovore o Vietnamu, Santo Domingo in drugih perečih svetovnih vprašanjih, na proram pa ima tudi vprašanje odnosov med sovjetsko in kitajsko KP, ki sta v hudem taktičnem sporu.

Še pred odhodom Tita na Češko in v Vzhodno Nemčijo je v Jugoslaviji režim prepovedal kkršno koli kritiko Sovjetske zveze. Poltija je poostrila pozornost nad državljni, cenzurni uradi pa so začeli zadrževati pisemske pošiljke v svobodni svet. Preteklo nedeljo je Tito na razkošnem banku v Kremlju nazdravljaj sovjetskim oblastnikom in enotnosti sovjetskega tabora. Led med Moskvo in Beogradom se hitro tali in Jugoslavija zavzema spet svoj stari položaj popolnega sovjetskega satelita. Tito sam je pripravil teren za to, ko je najprej utrdil omise med Jugoslavijo in drugimi sovjetskimi sateliti. S svojim obiskom v Moskvi hoče doseči, da bi bila Jugoslavija spet sprejeta kot polnopraven član komunistične družine.

Doslej je skuil Tito zahodnjakom dati vitez, da s svojim režimom vsaj nima na meji med Vzhodom in Zahodom, čeprav se tu to ni vedno posrečilo. Zahodne sile je izsiljeval s svojo navidezno neovinnostjo od Moskve in s svojim navidežnim takomenovanim nacionalnim komunizmom, ki ga je prav lahko primerjati s Hitlerjevim nacional-socializmom. Leva in desna skrajnost se nanreč stikata. Toda v tej izsiljevalni gri je ostajal vedno bolj izoliran ter se je začel bati, da bo v odločilnem trenutku ostal osamljen, zmet med kolemi napetosti med Vzhodom in Zahodom.

In ker je Tito bil, je in bo samo komunist in nič drugega, je pač napravil edini logični korak: znova izroča Jugoslavijo v popolno varstvo komunistične duhovne in materialne revščine sovjetske Moskve.

Kongresa za solidarnost s Kubo in za samoodločbo ameriških narodov tudi v Čilu ne bo. Prvotno je sed. čilska kršč. demokratska vlada nameravala prirediti tega kongresa dovoliti, toda po preučitvi vseh okolištin, ki so v zvezi s tem čisto mednarodno komunističnim propagandističnim kongresom, je objavila, da ne bi dala nobenemu inozemskemu udeležencu vize za udeležbo na tem zborovanju.

pri zakramenjih, pri vsakdanji molitvi. In če pogrešimo v teh treh stvarih, smo izgubljeni.

Zato so tako važne naše verske ustanove: naše slovenske maše, naša romanja in procesije, naše skupne pobožnosti, naše verske organizacije, zlasti pa versko-moralna vzgoja naše mladine.

Versko trden in moralno zdrav rod bo ohranil zvestobo svojemu narodu, kajti ta zvestoba je važen del njegovega verovanja in morale. Bodite prepričani, da se bi naša narodna zavest na ta način lahko ohranjala preko mnogih rodov in poslednja slovenska beseda, ki se bo, ne vemo kdaj, slišala v družinah naših zanamcev v tujem svetu — bo slovenska molitev.

Revolucija žre svoje otroke, je star pregovor, ki velja v dvajsetem stoletju zlasti za komuniste. Alžirski skrajnolevičarski revolucionar je postal žrtev lastne revolucije preteklo nedeljo, ko ga je zavrgel njegov prijatelj, toda tekmeč za oblast, polkovnik Houari Boumedienne. Ben Bello je obtožil veleizdaje in ga dal zapreti, na prebivalstvo pa naslovil proglas, v katerem zatrjuje, da namerava napraviti red v gospodarski nered pogreznjeni državi ter ublažiti stisko ljudstva.

Alžirski pristaši Ben Belle se z novim stanjem seveda niso sprijaznili. Po enodnevni tajnih pripravah so se na alžirskih ulicah pojavile množice predvsem levičarskih študentov, ki so uprizorili bučne demonstracije proti Boumedienu in za Ben Bello. Policija je imela polne roke dela, da je omejila demonstracije na središče mesta in jih razgnala.

Boumedienne je proglasil obsedno stanje in postavil za vladanje države revolucionarni svet.

I Z T E D N A V T E D E N

V Peruju so listi prejšnji teden objavljali senzacionalna poročila o skupini gverilcev, ki da se zbira na področju Satipo ter da namerava napasti neko ameriško industrijsko podjetje. List „Correo“ je celo vedel povedati, da se je med perujskimi kom. gverilci mudil tudi mednarodni kom. gverilski inštruktor kubanski gospodarski diktator dr. „Che“ Guevara, o katerem že več tednov ni nobenemu glasu. Posamezni ministri in celo sam predsednik republike Belaunde Terry so senzacionalistično pisanje perujskih listov obsodili, prav tako njihovo pretiravanje nevarnosti, ki da jo gverilci predstavljajo za javni red in mir. Priznali pa so, da skupina komunističnih gverilcev obstaja ter da šteje od 50 do 80 mož, ki pa jih obkoljuje 350 policajev.

René Barrientos, eden od dveh bolivijskih predsednikov, je izjavil, da bo v Boliviji potrebna doba dveh do štiri let, da bo mogel v državi vzpostaviti v vsej polnosti ustavni demokratiški režim. Politične stranke je obtožil, da so zrušitvi predsednika dr. Paz Estenssora niso razumele položaja in niso odgovorile svojim nalogam, ampak iskale samo svoje koristi. Med tem je vlada objavila, da je odkrila novo zaroto, v katero da je zapleten tudi biv. predsednik dr. Siles Suazo. Da bi se izognil aretaciji, je zbežal na uruguayško poslaništvo in za prosil za politični azil.

Ameriški senat je sklenil, da mora ameriška vlada ustaviti vsaki državi, ki bi zaplenila ameriške ladje pri ribarjenju na odprtem morju, sleherni gospodarsko pomoč. Zaradi tega sklepa se čuti prizadeta perujska republika, ki ima večkrat opravka z ribičskimi ladjami raznih držav, češ, da love ribe v perujskih teritorialnih vodah.

Varnostni svet ZN je soglasno sklenil, naj varnostne sile ZN ostanejo na Cipru še nadaljnjih 6 mesecev.

Na zasedanju Mednarodne organizacije za delo v Ženevi so delegati Sovjetske zveze in ostalih komunističnih

držav skoro dva tedna iz dneva v dan napadali „ameriško napadalnost na Vietnam, Kongo in Dominikansko republiko“. Na napade je odgovoril ameriški zastopnik Rihard Wagner, predsednik ameriške trgovinske zbornice z besedami: „Učitelji napadalnosti napadajo nas zaradi napadalnosti. Mi pa še nismo pozabili na Litvo, Letonsko, Estonsko, Madžarsko, Poljsko in številne druge države v svetu. V ZDA je mogoče prihajati in iz njih odhajati, ne da bi bilo treba pod ognjem strojne preskakovati bodeče žice na zidu. Milijoni ameriških davkoplačevalcev so dali nad 120 milijard dolarjev za gospodarsko pomoč gospodarsko manj razvitim državam. Od tega ZDA niso imele posebnih koristi. Nekateri države so jim celo pod vplivom komunistične propagande očitali sebičnost in neokolonializem.“ Z zatrdilom, da se komunistom ne bo posrečilo razbiti svobodnega sveta, je zaključil Wagner svoj odgovor komunističnim napadalcem.

Papež Pavel VI. je na praznik sv. Rešnjega Telesa govoril po končani teološki procesiji vernikom na trgu sv. Petra. V govoru je naglašal, da nove in idealne družbe na zemlji ni mogoče ustvariti brez vere in ljubezni.

Štefan Wiszynsky, poljski kardinal, je govoril 60.000 vernikom na praznik sv. Rešnjega Telesa. V govoru je zatrjeval, da je „slaboten njegov glas. Toda zato, ker nimamo sredstev in možnosti, do katerih imamo polno pravico kot državljani obnovljene Poljske, jaz nisem kriv. Sužnosti nas bo rešila Devica Marija“. V govoru je omenjal velike slavnosti, ki bodo na Poljskem prihodnje leto, ko bodo Poljaki praznovali 1000-letnico, odkar so prevzeli katolicizem. V zvezi s tem se še vedno vzdržujejo govorice, da se bo maja meseca prihodnjega leta omenjenih slavnosti udeležil sam papež Pavel VI., ki da bo nato v jeseni odšel tudi v ZDA ter da bo govoril najprej na sedežu ZN, nato pa bo obiskal Washington in druge dele ZDA.

Iz življenja in dogajanja v Argentini

Dan narodne zastave

20. junij je v Argentini posvečen narodni zastavi. Po vsej državi so tega dne velike slavnosti z zaprisego novih vojaških obveznikov. Glavne slavnosti so vsako leto pred monumentalnim spomenikom narodni zastavi v mestu Rosario. Teh slavnosti se je letos udeležil tudi predsednik republike dr. Illia. V govoru je poveljeval ustanovitelja narodne zastave generala Manuela Belgrana. Zanj je dejal, da je bil ekonomist, sociolog, časnikar in vojak. Boril se je, da bi Argentina dobila vlado reda, miru in napredka. Ko s svojimi prizadevanji ni uspel, se je brez užaljenosti umaknil ter se za uresničenje svojih idealov boril kot navaden državljan. Z njegovim primerom je dr. Illia pozival državljane na mirno sožitje, na medsebojno spoštovanje in strpnost. Vsi njihovi napor naj se strnejo v delo za skupno blaginjo, za veličino domovine in trajno uveljavitev demokracije.

Po slavnostih pred spomenikom narodni zastavi so ta dan v Rosario postavili tudi temeljni kamen za novo šolo, ki bo imela ime po umorjenem ameriškem predsedniku Johnu F. Kennedy-u.

Dr. Ortiz o argentinski zun. politiki

Zunanji minister dr. Zavala Ortiz je govoril prejšnji ponedeljek po radiu o argentinski zunanji politiki zlasti v zvezi z dogodki v dominikanski republici. V govoru je branil zadržanje argentinske vlade v dominikanski krizi. Poudarjal je, da je argentinska vlada postopala povsem nepristransko in da v njenem zadržanju ni kontradikcije. Poudarjal je zlasti predsednikovo željo, da bi bilo zadržanje Argentine takšno, da bi odgovarjalo vedno spoštovanju dominikanskega naroda.

V zvezi z dominikanskimi dogodki je moral zapustiti Argentino tajnik dominikanskega poslaništva Valera Benitez. Argentinska vlada ga je izgnala, ker je prekoračil svoje diplomatsko delovno področje s tem, da se je udeleževal pouličnih demonstracij proti Amerikancem v Buenos Airesu, ko so levičarski elementi zažgali celo ameriško zastavo. Ob izgonu se je dominikanski diplomat obnašal zelo nediplomatsko ter je v izjavi zmerjal argentinskega zunanjega ministra.

Nekaj dni za tem je argent. vlada izgnala tudi češkega diplomata Lea Klimsa.

Monsignor Janez Hladnik umrl

Slovensko izseljensko skupnost v Argentini je zadel hud udarec. Izgubila je enega svojih najzaslužnejših mož, enega največjih svojih dobrotnikov, msgr. Janeza Hladnika.

Novica o njegovi nepričakovani smrti v nedeljo, dne 20. junija t. l., se je že v dopoldanskih urah razširila po vseh slovenskih naseljih na področju Vel. Buenos Airesa. Največ Slovencev je za njo zvedelo že na telovski procesiji v Ramos Mejii.

Vse je pretresla. Vsi so vedeli, da je msgr. Hladnik sicer bolan, da je bil pred časom operiran na nogi, da so mu morali dati več transfuzij krvi, nihče pa ni pričakoval, da mu bo odpovedalo srce tako kmalu. Zato je vse tem bolj zadelo žalostno sporočilo o monsignorjevi smrti in povsod povzročilo resnično žalovanje, kajti msgr. Hladnik je užival vsestransko spoštovanje in ljubezen med starimi in novimi slovenskimi izseljenci. Enim in drugim je bil dobrotnik, med ene in druge je dajal v obilni meri iz svoje ljubezni.

ŽIVLJENJE

Rajni msgr. Hladnik je bil doma iz Rovt iz znane in ugledne Hladnikove družine. Rodil se je 22. decembra 1902. Ljudsko šolo je obiskoval v domačem kraju, gimnazijo pa v škofovih zavodih, kjer so bili med drugim njegovi sošolci pok. prelat dr. Alojzij Odar, dr. Tine Debeljak, tiskarnar Vilko Čeč, g. Bartol iz Montevidea in msgr. Stanko Grims, izseljenski duhovnik v Franciji. Po maturi je vstopil v ljubljansko bogoslovje. Končal ga je 29. junija 1927, ko je bil posvečen v duhovnika. Kaplanoval je v Kostanjevici in Metliki, odkoder je za nekaj časa odšel v dušno skrbstvo med Slovence v Zagreb. Leta 1936 se je odločil za odhod v Argentino, kjer je bil v pomoč pok. Jožetu Kastelicu v dušnem skrbstvu za slovenske ljudi in pri izdajanju ter urejanju Duhovnega življenja vse do tragične Kasteliceve smrti leta 1940, ko je breme vsega dela padlo na njega samega.

HLADNIK MED SLOVENCIMA V ARGENTINI

Vse Hladnikovo delo med slovenskimi izseljenci v Argentini lahko razdelimo v tri dele: 1. v delo kot izseljenskega duhovnika, 2. v delo za naselitev slovenskih protikomunističnih beguncem po II. svetovni vojni in 3. v delo med argentinskimi verniki in delavski fari sv. Jožefa Pompejskega v Lanusu.

V vseh treh obdobjih je rajni msgr. Hladnik razvijal tolikšno delavnost, da vzbujala že kar občudovanje. Človek se mora neprestano vpraševati, kako je sploh vse to zmožem. Sam, čisto sam.

Kot izseljenski duhovnik je bil sam za vse slovenske izseljence v Argentini. Pa tudi za druge kat. vernike iz Jugoslavije če je bilo potrebno. Pri njih je skrbel za dušno pastirstvo, jim maševal, krščeval otroke, jim oznanjal Kristusov nauk, jim pomagal v stiskah življenja, zanje posredoval, jim pomagal v potrebah in nadlogah, zanje pisal in urejal Duhovno življenje, ga razpošiljal in sam pobiral za revijo naročnino. Poleg vsega tega dela pa je bil n. pr. desna roka sedaj že pok. biv. jugoslovanskemu poslaniku v Argentini dr. Izidorju Cankarju, Pisecu teh vrstic je pok. dr. Cankar ob obisku v Beogradu dejal, da brez Hladnika v Argentini med naseljenci iz Jugoslavije nič ne bi mogel napraviti.

Za slovenske naseljence je skrbel tudi za razvedrilo z raznimi družabnimi prireditvami. Hladnik je bil tudi tisti, ki je s slovenskimi starimi naseljenci začel prirejati slovenske romarske procesije k sv. Antonu Padovanskemu, k Lurki Materi božji. Shajali so se tudi pri Pompejski Materi božji in v Lujanu. Po svojem delu je postal Hladnik znan po vseh delih prostrane Argentine, saj ga ni bilo skoraj nobene večjega kraja v državi, v katerem ne bi bil znova in znova obiskoval slovenskih ljudi.

Slovenskim novim naseljencem po II. svetovni vojni je postal največji dobrotnik s tem, da jim je sploh omogočil, da so lahko prišli v Argentino ter si v njej obnovili človeka vredno življenje. Koliko napredev, osebnih in gmotnih žrtev je bilo združeno z rešitvijo tega življenjskega vprašanja slovenske povojne emigracije, ve samo tisti, ki je bil sam blizu sistem delu. Kolikim je pomagala na najrazličnejše načine, koliko ljudi reševal, da so lahko ostali

v državi, ko bi po striktnem izvajanju zakonskih predpisov sploh ne mogli priti sem! Trajen spomenik si je pa postavil z ustanovitvijo slov. naselja Slovenska vas — Villa Eslovena v Lanusu.

Kot skromen izraz te hvalečnosti so ga novi slovenski naseljenci izvolili za čast. predsednika svoje predstavniške organizacije tedanjega Društva Slovencev.

Med slovenskimi naseljenci je msgr. Hladnik deloval poleg svoje redne kaplanske službe v baziliki sv. Roze Liamske v Buenos Airesu do leta 1950, ko je odšel kot župnik k cerkvi sv. Jožefa Pompejskega v Lanus. V tistih časih je bil ta kraj takšen, kakor da bi bil od vseh zapuščen. Niso imeli ne dobrih cest, ne šole, ne dobre cerkve in ne redne sv. maše. Ta kraj si je izbral msr. Hladnik za odslejše svoje delovno področje, ki je obsegalo kraje, v katere je ob deževnih dnevih lahko prišel samo s konjem in je zato med ljudmi dobil priimek „Gaučevski župnik“ („Cura gaucho“)

27. maj 1950 je bil praznik za ta kraj. Vse je bilo veselo, vse praznično pri teh skromnih, od vseh pozabljenih in zapuščenih ljudi najnižjih slojev. Glasnik veselja tega ljudstva, da je med nje prišel msgr. Janez Hladnik, je bil govornik farne skupnosti, ki je v pozdravnem govoru poudarjal, da so polnih 14 let čakali na ta dan, ko bodo dobili stalnega duhovnika, ki bo vedno med njimi.

Med temi ljudmi je Hladnik ostal v resnici do svoje smrti. Zanje je skrbel kot najskrbnejši oče v vsakem pogledu. Najprej se je lotil prenove cerkve, zatem drugih župnijskih prostorov ter dvorane. Za otroke je ustanovil farno šolo. Za njo so mu bili ljudje izredno hvaležni, saj so zanj prosili ne vem koliko let, pa je niso dobili. Zato so bili za svojega župnika vsi ljudje in nikdar niso dovolili, niti v časih, ko smo v Argentini imeli močne laicistične napade proti Cerkvi, niti najmanjšega nasprotovanja župnikovem delovanju, kaj že izrazov sovraženosti. Zatrjevali so: Prosimi smo na vseh straneh, da bi nam dali šolo, pa je nismo dobili. Ko je prišel med nas padre Tuan, je poskrbel za izobrazbo naših otrok. Vodstvo šole je izročil šolskim sestram. V župniji se je začelo živahno versko in organizacijsko življenje. S svojim vsestranskim delovanjem je postal župnik Hladnik dobesedno ljubljenec ljudi in znan daleč naokoli. Temu njegovemu delu je dala priznanje tudi cerkvena oblast, ko ga je na predlog škofa iz Lomas de Zamora imenovala za monsignoria. Janez Hladnik je bil prvi slovenski duhovnik v Argentini, ki je dosegel to visoko cerkveno čast.

Pri svojem delu se ni dosti menil za svojo bolezen na nogi, ki jo je imel že iz otroških let, ko je kot otrok skočil na koso in si na nogi prerezal kite. V zdravniško oskrbo se je zatekel samo tedaj, kadar se je oglasila v hušji in resnejši obliki. Tako n. pr. lansko leto in aprila meseca letos znova, ko se je moral podvreči operaciji. Odrezali so mu peto. Med boleznijo je začel slabet vedno bolj. V sanatoriju sv. Jožefa v Buenos Airesu so ga redno obiskovali rojaki in njegovi farani. Iz sanatorija si je neizmerno želel domov v svojo farno, da bi bil znova sredi del pri razširjanju svoje župnijske cerkve. Zato so mu zdravniki dovolili, da je v soboto, dne 12., in nedeljo, dne 13., prebil med svojimi farani. Ljudje so bili ves čas okoli njega. Kar neprestano jih je spovedoval, maševali zanje pa ni več mogel, ker ni mogel stati na nogi. V ponedeljek, 14. junija, se je vrnil znova v sanatorij. V četrtek, 17. junija, je bil pri Hladniku na obisku buenosaireski nadškof kardinal Caggiano, v soboto, 19. junija, pa njegov krajevni škof iz Lomas de Zamora msgr. Alejandro Shell.

OSTALI SMO BREZ NJEGA...

V nedeljo, 20. junija, zjutraj ob pol osmih se je pa iztekla Hladnikova življenjska pot. Zadel ga je srčna kap.

Krsto z njegovim truplom so prepeljali istega dne ob pol treh popoldne v njegovo župnijsko cerkev sv. Jožefa

Pompejskega v Lanus in jo položili na mrtvaški oder pred velikim oltarjem. Sem so ga hodile kropit in molit za pokoj njegove duše množice naroda, ne samo iz njegove fare, ampak tudi iz vseh okoliških far in iz Buenos Airesa. Med njimi so bili številni stari in novi slovenski izseljenci, od Argentinec pa od zdravnikov, visokih cerkvenih dostojanstvenikov in civilnih funkcionarjev do najpreprostejših ljudi. Vencev je bilo toliko, da so bili postavljeni ob zidu na obeh straneh cerkve. Med njimi je bil tudi venec Slovenske vasi iz Lanusa, najlepšega in trajnega slovenskega spomenika na Hladnikovo skrb za slovenske emigrante po II. svetovni vojni, z napisom „Svojemu ustanovitelju in častnemu članu Slovenska vas“.

Ob odpri krsti so v nedeljo od 9 do 12 ponoči imeli častno stražo prostovoljni gasilci iz Lanusa, vso noč so pa premolile šolske sestre in pokojnikovi sorodniki ter rojaki iz Slovenske vasi.

VELIČASTEN POGREB

Msgr. Janez Hladnik je imel veličasten pogreb v ponedeljek popoldne. Bil je v resnici tak, kakršnega pripravi hvaležen narod samo svojim največjim dobrotnikom, samo tistim, ki jih v resnici ljubi in čuti do njih globoko spoštovanje in hvaležnost.

Tak pogreb so preprosti ljudje priredili Janezu Hladniku. Bilo je toliko ljudi, da so v sprevoju po vsej cesti prekrili najmanj 5 kvader.

Pogrebne svečanosti so se začele ob dveh popoldne s sv. mašo, ki jo je imel škof škofije Lomas de Zamora msgr. Alejandro Shell ob številni asistenci slovenske in argentinske duhovščine. Po maši je škof msgr. Shell za rajnega Hladnika opravil tudi molitve Reši me. Nato se je od umlega župnika msgr. Hladnika poslovil v imenu škofije Lomas de Zamora in njene duhovščine konzultor te škofije, župnik

Oscar Delgado

V svojem lepem govoru je med drugim dejal:

S srčno žalostjo prisostvujemo pogrebu enega od duhovnikov, ki je v vsemi svojimi napori največ sorič za razširitev Kristusovega kraljestva v škofiji Lomas de Zamora. Ljubil je Cerkev, njeno vsestransko apostolsko delo, ljubil svojo škofijo, svojo župnijo, kateri se je predal z vso svojo dušo. Bil je reven med revnimi, ljubil je svojo čredo brez razlike, se trudil zanj, lajšal je boli, trpljenje med ljudmi, razumeval je njihove težave. Pri vsem svojem velikanskem delu je vedno našel čas za razvedrilo z otroki in za pisanje člankov za svoj župnijski list. Župnijska skupnost, ki jo je ustva-

ril iz nič, je gledala v njem učitelja, ki jo je učil resnice tako, da so ljudje spoznavali Kristusa, ki ga je tako neizmerno ljubil. Bil je pastir, ki je znal voditi svoje farane tako s prižnice kakor iz spovednice. Njegova materialna dela, ki presenečajo, župnijska šola, ima v sebi mnogo potu njegovega fizičnega dela. Njegova župnijska hiša in mogočna župnijska cerkev nam govorita s svojim nemim jezikom o veličini in ljubezni, ki ju je izžareval za Boga in za ljudstvo.

Iskren rodoljub je bil, ki je znal brisati solze svojim sorojakom, ki so trpeli po izgubi svoje domovine. Postal je njihov oče. Zbral jih je v skupnost, v kateri vlada krščanska ljubezen in medsebojno sodelovanje. Zanje se je boril proti revščini, proti nerazumevanju in zaničevanju. Njegovim plemenitim prizadevanjem se je zahvaliti, da je 8.000 Slovencev dobilo upanje in dom med plemenitim argentinskim narodom.

Zaspal je pastir, v srcih pa ostaja spomin na dobrotnika, ki je bil ob naši strani in delal dobra dela med nami.

Po teh besedah so dvignili krsto in jo ponesli na mrtvaški voz. In tedaj je msgr. Janez Hladnik nastopil svojo zadnjo pot po ulicah svoje fare, proti cerkvi Kraljice Marije in nato proti pokopališču v mestu Lomas de Zamora. Pogrebni spreved je vodil generalni vikar škofije Lomas de Zamora msgr. Carlos Cremata.

Pred cerkvijo Kraljice Marije v Slovenski vasi se je pogrebni spreved ustavil. Krsto so prenesli v cerkev, kjer je izmolil molitve Reši me za rajnega Janeza Hladnika g. direktor msgr. Anton Orehar, nato se je v cerkvi od pok. Hladnika poslovil v imenu Slovenske vasi in vikarije

g. vikar Janez Petek CM

Poudarjal je: Zadnjikrat ste sredi tega, kar ste ustvarili s svojim trudom in za kar vam moramo biti Slovenci vedno hvaležni. Zato bomo molili za pokoj vaše duše.

Pred cerkvijo sta rajnemu govorila v slovo gg. Janez Lužovec v imenu društva Slovenska vas, katerega častni član je bil pok. Hladnik, in g. Aleksander Majhen v imenu Zedinjene Slovenije.

G. Janez Lužovec

se je pokojniku zahvalil za ves njegov trud, s katerim je tolkerim slovenskim rojakom omogočil poceni nakup zemljišča, in za vse skrbi, ki jih je imel s slovensko naselbino.

G. Aleksander Majhen,

podpredsednik osrednjega društva Zedinjena Slovenija, je spregovoril rajnemu msgru. Hladniku poslovilne besede v imenu tega društva. Zahvalil se mu je za razumevanje nesreče slovenskega naroda med drugo svetovno vojno, in gorja, ki so ga slovenski begunci morali prestopati po končani vojni. Izreka mu dalje zahvalo za izposlovanje dovoljenja za prihod v Argentino vsem tistim, ki so se odločili zanj. Za vse zasluge je bil imenovan za častnega predsednika predstavniške organizacije slovenskih povojnih naseljencev v Argentini. V imenu Zedinjene Slovenije mu izreka zahvalo za njegovo očetovstvo in plemenito ljubezen do Slovencev, za njegovo nesebično in požrtvovalno delo za Slovence. Rojake prosi, naj bi molili, da bi rajni monsignor kot plačilo za zasluge užival mir in veselje v Gospodu.

POSLOVILNI GOVORI NA POKOPALIŠČU

Po poslovilnih govorih gg. Lužovec in Majhna se je začel pogrebni spreved pomikati proti 12 kvader oddaljenemu pokopališču v Lomas de Zamora. Tudi v tem delu zadnje Hladnikove zemske poti so dolgi spreved zaključevali gasilci kot častno spremstvo.

Pred grobnico na pokopališču so se pa po opravljenih molitvah poslovili od rajnega msgr. Hladnika nasledaj:

G. direktor msgr. Anton Orehar

v imenu slovenske duhovščine. Govoril je najprej kasteljansko in se zahvalil rajnemu za delo, ki ga je opravil med argentinskimi verniki, nato pa vsem za veličastno spremstvo na Hladnikovi

zadnji zemski poti. V slovenskem delu govora je Hladnika postavil kot zgled neutrudnega misijonskega delavca med slovenskimi naseljenci, med katere je prišel pred 30 leti. Vsem je lahko zgled apostolske gorečnosti in nesebičnosti. Prosi Boga, naj duši svojega zvestega služabnika podeli večni pokoj, nato pa izreka sožalje pokojnikom sorodnikom in ljubljanski nadškofiji, ki je izgubila tako vnetega duhovnika.

V imenu fare sv. Jožefa se je od Hladnika poslovil njegov prvi in dolgotletni sodelavec Luciano Rojas, predsednik farnega odbora sv. Jožefa, za njim je pa povzel besedo tajnik NO za Slovenijo

g. Miloš Stare

Dejal je:

Ko nam je včeraj po procesiji msgr. Orehar v cerkvi v Don Boscu izpred oltarja povedal, da je zjutraj umrl msgr. Janez Hladnik, je vsem zastal dih. Osupli smo se spogledovali, stisnili nas je v grlih in redki so bili, ki niso zadrževali solz.

Spomnil sem se časov 19 let nazaj, ko je dr. Miha Krek pisal prošnje v vse države na svetu, kjer je imel znanec ali prijatelj ter prosil, da bi pomagali beguncem za vselitev. Včasih je izgledalo, da nas je vse zapustilo. Pa smo začutili, da bije v Argentini dobro slovensko srce. G. Janez Hladnik nam je podal preko morja svojo roko v pomoč.

Ko smo prišli sem, je storil za nas vse, kar je po svojih močeh mogel. Še več. Prosil in beračil je za nas, hodil od cerkve do cerkve in pridigal o naših težavah in prosil pomoči za nas.

Pravkar v pogrebem sprevedu sem razmišljal njegovo življenjsko pot in delo. Nehote so mi uhajale misli k dr. Janezu Ev. Kreku, čigar stoletnico rojstva bomo letos obhajali. Ali ni bilo med njima nekaj sorodnega v načinu dela? Ali ni bil Janez Hladnik vsem slovenskim izseljencem v Argentini in okolju, v katerem je delal v zadnjih letih na svoji fari tisto, kar je bil Janez Evangelist Krek v nedoseženem obsegu vsemu slovenskemu narodu?

Kadar je umrl kak dober prijatelj g. Janeza Hladnika, smo v uredništvu dobili listek gospoda Janeza. Naslov je bil navadno: Cvetka na grob... Z isto pristrčnostjo je napisal poslovilne besede, če je bil njegov umrli prijatelj preprosti delavec, ali najvišji diplomatski zastopnik Jugoslavije, kot je bil dr. Izidor Cankar.

Danes smo prišli k vašemu pogrebu slovenski izseljenci — stari in novi — vseh stanov in poklicev ter nepregledne množice žalujočih faranov domačinov iz vse fare. Prišli smo, da vam izkazemo zahvalo, ljubezen in spoštovanje. In to naj bo naša cvetka, ki vam jo polagamo na grob.

V imenu učiteljstva farne šole sv. Jožefa Pompejskega je govorila poslovilne besede učiteljica gđc. Antonija Matijevič v imenu metliške fare, v kateri je nekaj časa deloval pok. Hladnik kot kaplan, pa g. Jože Repovž.

Arh. Viktor Sulčić

je bil zadnji govornik. Msgru. Hladniku je govoril v slovo v imenu starih slovenskih naseljencev in številnih pokojnikov osebni prijateljev. Njegov govor je bil izraz globoke zahvale za vse, kar je Hladnik storil za slovenske naseljence v Argentini in tudi za farane pri sv. Jožefu Pompejskem.

Rekel je, da „je temna senca nekončne žalosti in boli zalila naše duše ob novici o njegovi smrti, o smrti dragega brata, prijatelja in zgledega duhovnika“.

Na vprašanje, kaj je bil brat in prijatelj msgr. Hladnik za slovensko skupnost, revne, trpeče, za otroke in za vse, ki so ga poznali, odgovarja, da je bil za vse posebljena dobrota, ki je prihajala do izraza z dejanji in z njegovim stalnim sladkim nasmehom. Vse njegovo delo je bila ena sama ljubezen, ljubezen do sorojakov, ki so ga tako spoštovali in cenili, katerim je neprestano nudil svojo pomoč, svojo tolažbo in katerim je vedno užigal upanje. Ljubezen do njegove župnije sv. Jožefa Pompejskega, kjer je zasadil Kristusov križ sredi zanemarjenih krajev, na meji mesta in panpe, križ Golgote, da je dvigal človeka nad materijo ter ga z ljubeznijo približeval Bogu. Brezmejna je bila njegova ljubezen do otrok v tej fari in do otrok sploh, do velikih in majhnih, ker je v sebi sam ohranil dušo velikega otroka.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Spominska slavnost za slovenske žrtve v Buenos Airesu

Tudi letos jo je priredilo predstavniško društvo slovenskih protikomunističnih naseljencev v Argentini Zedinjena Slovenija. Bila je v petek, dne 18. junija t. l., v veliki dvorani buenosaireskega kolegija La Salle v ulici Río Bamba 650.

Vabilu Zedinjene Slovenije se je odzvalo veliko ljudi, čeprav je bila spominska proslava na delovni dan in je bil njen začetek napovedan za deveto uro zvečer. Bilo jih je gotovo nad 1500. Toliko je namreč sedežev v dvorani. Pa so bili vsi zasedeni in so ljudje še stali tako v dvorani kakor na galeriji.

Med udeleženci spominske proslave so bili letos tudi argentinski gostje. Med njimi je bilo več visokih častnikov in cerkvenih dostojanstvenikov, nekaj profesorjev buenosaireske državne in katoliške univerze, člani višjih sodišč, direktorji raznih industrijskih podjetij in ostalih gospodarskih ustanov, v katerih so zaposleni slovenski rojaki, predstavniki argentinske krščanske de-

GOVOR G. BOŽIDARJA FINKA

V življenju človeka in narodov morada ni večjega zadoščenja mimo občutka, da uživaš tudi prijateljstva drugih. Ta večer doživljamo Slovenci, ki smo našli velikodušno gostoljubje te argentinske dežele, opravičevanje svoje grepenenja po čim tesnejših prijateljskih vezeh. Visoke svetne, cerkvene in vojaške osebnosti nam izkazujejo čast s svojo navzočnostjo kakor tudi častnikarji in vodje ustanov za ljudsko blaginjo, naši profesorji in študijski tovariši ter osebni prijatelji. Vsem izrekan prisrčno dobrodošlico, pozdrav in hvaležnost za ta dokaz prijateljstva, ki ga Slovenci znamo ceniti in smo vam zanj iz vsega srca hvaležni. Za nas, ki nas je ves svet zapustil, ranjene, zdesetkane in malone uničene po sovrastvu in organiziranem zlu, je največja čast naslov prijatelja, ki bi ga radi podelili tudi vsakemu od svojih nocošnjih gostov, z željo da bi jim bili prav tako vredni prijatelji.

A ker ne more biti prijateljstva brez obojestranskega poznanja, mi, prosim, dovolite, da vam na kratko razodenem našo bolečino in upanje.

Dvajset let je preteklo po drugi svetovni vojni. Narodni svobodnega sveta se z veseljem spominjajo te obletnice, zakaj maja 1945 je minila dolga noč nasilja, preganjanja, rušenja in smrti. Uničeno je bilo strašilo fašizma in nacizma, svet se je oddahnil in narod se znova zaživel. Toda vojaška zmaga ni prinesla vsem narodom svobode in pravice. Med narodi, ki pred 20 leti niso

MSGR. JANEZ HLADNIK UMRL

(Nadaljevanje z 2. strani)

Omenja dalje njegovo iskanje pomoči. Hodil je okoli, trkal na vrata in prosil. Nikdar zase, ampak samo za druge, da bi lahko dokončal dela v svoji fari. Nič ni odlašal: sam je pograbil vreče cementa in jih na svojih ramah prenašal, da bi otrokom ustvaril dom miru, ljubezni, razumevanja in dobrote.

To je lahko delal gospod Janez, gospod ponižnosti, monsignor med monsignorji, ker je bil posebljen vsega tega. Nič ni prosil zase, pač pa za bližnjega, za tiste, ki so pomoči potrebni.

Omenja prizore, ki so se odigravali v cerkvi pred njegovo krsto, ko so ljudje prihajali kropiti in se poslavljati od njega s solzami v očeh in z boljo v duši ter pravi: „Ljudstvo ti je govorilo in jokalo za teboj, gospod Janez, ki si vse dal in ničesar prosil zase. In ta bol in ta jok ljudstva, moj dragi monsignor, je največje plačilo, ki ga more prejeti človek in Kristusov duhovnik.“

Izreka mu zadnje besede v slovo v „imenu starih naseljencev, številnih osebnih prijateljev raznih ver in ljubljene daljne domovine.“

Po Sulčičevih poslovnih besedah so pogrebci dvignili krsto in jo spustili v grobnico. Mrak se je že spuščal na pokopališče, ko so se rojaki in argentinski pogrebci z žalostjo v duši in z boljo v srcu začeli razhajati.

Rajni msgr. Hladnik zapušča v Argentini brata Naceta z družino in nečakinjo Marijo Merlak pr. Glinšek z družino, katerim ob bridkem življenjskem udarcu izrekamo globoko sožalje.

mokratske stranke in drugi argentinski prijatelji Slovencev. Na spominsko proslavo je prišlo tudi več predstavnikov drugih izseljenjskih skupnosti. Od Slovencev smo videli v dvorani v Argentini živeče člane NO, predstavnike slovenskih političnih strank, slovensko duhovščino, predsednike vseh društev in organizacij slovenskih protikomunističnih izseljencev ter zastopnike slovenskega emigrantskega tiska. Prav gotovo lahko rečemo, da je bila na proslavi polnoštevilno zastopana vsa organizirana slovenska izseljenjska skupnost.

Spominska slavnost se je začela ob napovedani uri z argentinsko in slovensko narodno himno. (Pripomniti je, da so slovensko himno zaigrali mnogo prehitro in je zato ni bilo mogoče peti.) Nato je stopil na oder predsednik Zedinjene Slovenije g. Božidar Fink ter je zbrano slovensko občinstvo in argentinske goste nagovoril z naslednjimi besedami:

bili deležni svobode, so bili tudi Slovenci obnem z drugimi narodi jugoslovanske državne skupnosti. Po dolgi štiriletni zasedbi, ko so okupatorji storičili vse, da bi iz tega dela Srednje Evrope izbrisali jezik, čustva in hotenja enomilijonskega naroda, benjamina med evropskimi narodi, je temu narodu bil vsiljen nauk in sestav, tuj po svoji miselnosti in ciljih. Komunistem, evangelij prevare, ki zanikuje vsako narodnost in človečanstvo, se je uveljavil s pomočjo nesrečnega mednarodnega položaja, nastalega iz prej sklenjenih pogodb med zavezniki. Brez upoštevanja načel samoodločbe narodov je komunistična stranka, ki je štela le majhno število svojih članov in aktivistov med Slovenci, prevzela oblast, opirajoč se na prisotnost sovjetskih čet na mejah, kljub temu, da so poprej njeno delovanje popolnoma obvladovale narodno-demokratske sile. Pokazali so svoj pravi totalitarni in nečloveški obraz in takoj začeli neumiljeno uničevati vse plasti naroda, ki bi utegnile nuditi fizični odpor, tako na vojaškem, političnem in kulturnem polju. Nešteti žrtvam barbarškega fašizma in nacizma pa komunističnega sovrastva med revolucijo so se tako pridružile še nove — in to v času, ko so si komunisti že utrdili oblast. V orgijah strahovanja in prelivanja krvi so padale dan za dnem nove žrtve maščevanja pod pretvezo narodnega izdajstva. Te strahote so prišle do viška v prvi polovici mesca junija 1945, mesec dni potem, ko so prehale vojne sovrastnosti. Titovske tolpe so razorožile in brez sleherne sodbe poklale pripadnike slovenske narodne vojske, katere so jim bile izročile angleške zasedbene čete iz sosednje Avstrije. V nekaj dneh je padlo skoraj 12.000 mož in fantov pod strelno strojno in bilo vrženih v naravna brezna. Z dinamitom so izravnali skale in zemljo nad njihovimi grobovi, da ne bi ostalo za njimi nobene sledi in spomina. Dvanajst tisoč žrtev je pomenilo za Slovence velik biološki in moralni udarec, enak izgubi polnega moškega letnika prebivalstva vse slovenske dežele. Človeku se zgrozijo srce ob tolikem hudodelstvu množičnega pomora, ki ga ni mogoče opravičiti ne z vojnim ne s civilnim pravom. Vsem tem junakom, ki so z največjo žrtvijo dokazali ljubezen do domovine in do človeških naravnostnih in duhovnih vrednot, prirejamo nocoj kakor sleherno leto ob tem času dostojno spominsko proslavo.

Obnem s tolikimi žrtvami človeških življenj pa so bile pokopane v naši domovini npravnostne in družbene vrednote, ki si jih je slovenski narod utrdil v svojih zgodovinskih izkustvih. Dvajset let je od tega, kar je slovenski narod izgubil sloves dežele, kjer se spoštuje človekovo dostojanstvo. V naši domovini ni več ne kulturne, ne politične ali gospodarske svobode. Ni svobode tiska, pouka, združevanja in izražanja misli. Vse je podvrženo volji Zveze komunistov. Zato so same po sebi razumljive posledice tega položaja: žalostno razdejavanje, ki ga je v globocini ljudske duše povzročil nauk, zanikajoč Boga, dušo in vrednote, ki dajejo življenju pravo ceno. Zato toliko samonorov,

vznemirljivo padan števila rojstev in ohromelost umetniš in leposlovnosti. V vseh izrazih življenja opažamo presenetljivo stanjekakor da so zašli v neko gluho lozo, slepo ulico za v spoznanje velike pravice, celo do obupa, ker komunistični materializem življenju ni mogel dati misla in ni mogel potemtakem osrečiti nikogar, niti samih zmagovavcev ne, keise čutijo onemogle spričo resnice, da komunistu niso našli vzora stalne sčce.

Ker so na tako moralno stanje kot na logično posledic zmotnega nauka Slovenci mogli računati že naprej, jih je to nagnilo najprej dejanskemu odporu proti komunistni revoluciji, nato pa k odločitvi, zapustiti dom in se zateči v svobodni sve Bil je to narod, ki se je hotel rešiti suženjstva: ljudje svobodnih poklice, duhovniki, uradniki, dijaki, delavci in kmetje; ljudje vseh družbenih plaš so iskali zaščite in hoteli živeti neodvisno življenje zunaj svoje domovine. Prav družine malih kmetov so sestajale jedro beguncev, kmetje, ki so naravni viri narodnega kulturnega zaklada in varuhi zdravih vodil naravnega prava in krščanskega življenja. Rvno npravnstvene in duhovne vrednote s bile predmet naše obrambe, ne pa intesi političnih strank ali skupin, hlepečih po oblasti, in tudi ne koristi premožni.

Slej ko prej nan gre za človeka, za njegovo dostojanstvo, za njegove neodsvojljive pravice, a njegov duhovni cilj in srečo. Zato svobodni se vedno gojimo iste vrednot, katerim vladajoča skupina doma odeda priznanje. Nočemo biti samo naadni opozicionalci, negativni in nergači. Dolžnost nam narekuje izkoristiti v dobro velike prednosti, ki nam jih nudi svoboda.

Prijatelji! Prav a to svobodo dolgujemo hvaležnost nam, Argentincem. V ti deželi smo Slovenci našli razumevanje, gostoljubje in široko svobodo za vse dobro, za isto svobodo, ki jo želimo tudi svojim bratom doma. To hvaležnost vam hoemo izkazovati s poštenim delom, z dejanskim sodelovanjem, z neoporečnim življenjem za blaginjo skupnosti, v kateri živimo s svojimi otroki.

Medtem ko živimo v ugodju svobode, pa ne moremo zadržati klica svoje vesti. Dolžni smo zpričevati preteklost in sedanost svojega naroda, biti žive pričje strašnih posledic, ki jih je povzročila zmeta komunističnega nauka. Sleherno slovensko sčce je spomenik bratom, ki so žrtvovali svoja življenja zato, da bi mi in vs svet živeli v pravičnosti in miru. Namesto grobov, ki so jim jih odrekli v domači zemlji, jim ohranjamo v svojih dušah svetel spomin.

Prav tako tudine moremo pozabiti na tiste, ki jih tla komunistična peta, kar enako grozi vsemu svetu. Nujno potreben je klic k splošnemu sodelovanju: dokler bo še en narod živel v takih razmerah, da si ne bo mogel svobodno izbirati oblike političnega življenja in bo zunajja neodvisnost onemogočala človeku lot posamezniku uživati vse prednosti svobodne družbe, človeštvo ne bo imelo ostati mirno! Svet, ki še živi v svobodji, je v nevarnosti, da jo izgubi, in se bo rešil v sodelovanju za rešitev narodov, ki so svojo svobodo že izgubili.

Jeločnik-Rozman: Obsojen sem bil

Na zadnji spominski proslavi žrtev komunistične revolucije v Sloveniji, je zavzemala osrednji del programa „odrska balada“ v osmih podobah za solista, govorne zборе in plesni zbor **Obsojen sem bil**, katere tekst je sestavil dr. Branko Rozman, koreografsko pa režiral Nikolaj Jeločnik. Oba avtorja že nekaj let sodelujeta skupno, Rozman kot pisec dramskih tekstov, Jeločnik kot njihov režiser. Lani pa sta prvič pripravila Župančičevo Dumo, katere koreografska in zborovska recitacija je bila doslej največja tovrstna ustvaritev Nikolaja Jeločnika. S to „balado“ je dosegel še večji uspeh.

Tekst, ki mu ga je nudil Rozman v recitacijsko uglasbitev in odrsko koreografsko vtelesnenje, je v osmih podobah prikazoval potek vojnih let 1941—1945 v Sloveniji. Prva podoba: **Prejudij** je pesem Rekvieva za pobite in

To so naše bolečine in naše trpljenje. A ta bolečina oplaja našo ljubezen, ljubezen do daljne domovine, ljubezen do vsega človeštva, ljubezen do vsega dobrega in lepega, kar je bistvo človeške sreče. Zato smo se borili, zato še vedno vztrajamo v boju, da bi nad lažjo, krivico in sovrastvom zmagala pravica in bratska ljubezen!“

Ta del svojega govora je g. B. Fink govoril v španščini, nato pa je nadaljeval v slovenščini:

„Dragi slovenski rojaki!

V drugačnih okoliščinah, kot smo bili doslej vajeni, obhajamo spomintistih, ki so se darovali za visoke vrednote svobodnega duha naroda in človeštva. Pred zunanjim svetom smo razkrili telesne in duhovne rane, ki so bile zadane našemu narodu pred dvajsetimi in več leti, pa še niso zaceljene.

A kaj naj ob spominu v dvajsetem letu in v teh okoliščinah sebi povemo? Dve misli naj nam napolnjujeta duha: ponos in zaupanje.

Po dvajsetih letih se ne shajamo več na grobovih, da bi na njih žalovali. Danes proslavljamo spomintistih, ki so nam kazali vzor domovinske ljubezni, zahvaljujemo se jim za njihovo žrtve in se krepimo ob njihovem junaštvu. Zato so naši obrazi danes resni, a seva iz njih ponos, da smo med prvimi stopili na pot, na katero mora danes svobodni svet, če hoče ohraniti svojo vrednost; ponos pa tudi, da smo iz svoje srede žrtvovali predragocene žrtve, ki prej ali slej dajo bogat sad. Slava torej našim mučencem, hvala jim in trajen spomin!

Iz tega ponosa nam pa raste zaupanje. Prav spominska proslava nam daje priložnost, da prestopimo domače meje in gremo resnično v svet, ne kot žrtve razmer, ampak kot stvorci zgodovine. Po naših mrtvih gremo in bomo šli v širše, polnejše, svetlejšje življenje. Pot slovenstva je danes polna ovir in zaprek. Morda je naše zdomstvo prav poklicano, da ga rešuje in dviga. V vrtineh in zmedah pa pomagamo vsemu človeštvu s pričevanjem o preteklosti in z zgledom sedanosti za bodočnost. Zaupajmo, da nismo na dnu, ampak da se dvigamo v zmago, ki bo potrdila vrednost duha in moralnih vrednot.

Zato v sebi in pred svetom vsak dan pozlačujemo tisočere smrtno rane, v katerih so izkravali naši bratje. S ponosom in vero v bodočnost glejmo svetu v oči. Bolečina nas je okrepila in iz nje brsti ljubezen; ta pa nas nagiba, da nadaljujemo borbo, duhovno borbo za svoj narod in za vse človeštvo.“

Izvajanja g. Finka je občinstvo nagradilo z živahnih odobravanjem.

Za njim je stopil na oder dvorane g. dr. Francisco Alberto Guido, ki je po poklicu odvetnik ter je v javnem udejstvovanju vplivna osebnost v argentinski moški Katoliški akciji.

GOVOR DR. FRANCISCA ALBERTA GUIDA

V uvodu je povedal, da je vesel, da je med Slovenci, kajti med ljudmi je, ki ljubijo svobodo in jo znajo sedaj zlasti še ceniti, ko so jo izgubili. Vesel je, da je med ljudmi, ki vi-

soko cenijo moralne in duhovne vrednote in ki so svoje trpljenje in boli znali spremeniti v ljubezen in razumevanje. Dalje je poudarjal, da je slovenska skupnost dragocena pridobitev za Argentino, kajti vsled svojih izkušenj je lahko med njo živo in neprestano pričevanje o nesreči, ki jo povzroči komunizem med narodom, ki si ga podjarmi, kajti s svobodo izginejo tudi vse ostale duhovne in moralne vrednote. Poudarja, da so ji za te izkušnje in za to pričevanje Argentinci zelo hvaležni.

Po govoru g. dr. Guida, ki ga je občinstvo nagradilo z odobravanjem, je g. Zorko Simič prebral pozdravno pismo poslanskega kluba krščanske demokratske stranke, v katerem predsednik tega kluba, narodni poslanec g. Teodor Pizzaro v imenu strankinega poslanskega kluba in v svojem lastnem izražja solidarnost s spominsko prireditvijo društva Zedinjena Slovenija.

ODRSKA BALADA „OBDOJEN SEM BIL“

Sledila je uprizoritev odrske balade v osmih podobah za solista, govorne zборе in plesni zbor. V njej so nastopili: Pričevavec Frido Beznik, zbor mladenk SDO, zbor mladeničev SFZ, sodnik-volk Božidar Vivod, zbor volkov gojenci zavoda škofa Rožmana v Adrogleju, plesni zbor — Slovenska folklorna skupina iz San Justa. Režija: Nikolaj Jeločnik, scenografija Ivan Bukovec; izvirna glasba za dva klavirja Alojzij Geržinič, njena izvajalca Alojzij Geržinič in gđc. Irena Lesar; vodstvo predstave: Ciril Markez; osvetljava Maks Borštnik; zvočni učinki Andrej Žužek. Lojze Rezelj in Jernej Dobovšek vodstvo plesne skupine Betka Maček; dirigent godcev na svirel Boris Pavšer z gojenci Glasbene šole v San Martinu.

Izvedba je bila lepa, za kar zasluži priznanje požrtvovalna in vztrajna mladina, njihovi starši in režiser. Pri vsem tem pa več kot poldrugo uro trajajoča odrska prireditev ni bila izraz tega, da so junijske proslave posvečene žrtvam okupacije in revolucije s posebnim poudarkom na 12.000 pomorjenih slovenskih mož in fantov. Za ta pokol po končani vojni in revoluciji so odgovorni samo komunisti in nihče drugi. To je največji zločin v slovenski zgodovini. Naredili so ga komunisti. Tudi na sporedu ni bilo vsaj za argentinske goste pojasnjeno v čem obstaja „slovenska tragedija“. Letos spominska proslava za slovenske žrtve ni bila zaključena z mogočno pesmijo slovenskih protikomunističnih borec Oče, mati...

PREDSEDNIK ZEDINJENE SLOVENIJE V RADIU „EL MUNDO“

Na povabilo informativne službe radijske postaje „El Mundo“ je imel predsednik Zedinjene Slovenije g. B. Fink, intervju v četrtek, 17. junija, ki se je oddajal popoldne ob 17, takoj po prenosu nogometne tekme.

V 15-minutnem razgovoru, brez priprave, je odgovarjal na vprašanja o položaju med vojno in okupacijo, o komunistični revoluciji, o umiku slovenskih protikomunistov, pobju Slovenske narodne vojske v juniju 1945, o slovenski emigraciji in o življenju in delu v Argentini.

S strani časnikarja je bil razgovor topel in razumevajoč.

nanjajo „svobodo“, toda pričevavec tako svobodo zavrača, ker vidi v njej pod masko zakrito revolucijo. Upre se jim, za kar ubijajo narod volcje, pa okupatorji. Padajo talci in žrtve, tekma uničevanja divja čez narod, ki je zaradi samoozbrane označevan za izdajavca. Tak od brata ubit mrljič leži v luninem svitu (5. podoba) in žene mu pojejo naricaljko. Moški pa boli zoperstavijo svoj klic: Nočemo umreti! ter dvignejo svoj ščit proti Kajnu. 6. podoba riše naš odpor z župančičevimi besedami iz pesmi, Čuj minute... „mi pa pod njimi se bijemo, vijemo...“ itd. V ta odpor padejo besede volkov: Izdajavci! na kar se zbor opravičuje: Ne! Izdajavci ne! Bog naj sodi! Vanj zaupamo, da bo sodil prav našo „pravdo“. Toda zmagovaveci v drugi svetovni vojni Angleži so dali prav volkovom in so nam pljunili v obraz z njihovo besedo: Izdajav-

(Nadaljevanje na 4. strani)

TOVARIŠI KOMUNISTI MED SEBOJ

(Pripombe h knjigi H. van Bergha „Genosse Feind“ — Tovariši sovražnik)

Knjigo z gornjim naslovom je izdala založba Berto-Verlag v Bonnu. 156 strani. Cena 8 nemških mark. Pripredil jo je pisatelj in radio-komentator Hendrik van Bergh. Izmed njegovih prejšnjih spisov so posebno znani: „Državni udar“, „Za krinko zakrit obraz“, „Proces Imre Nagya“, „Jezdec na trojanskem konju“, „Churchill“ itd.

Habent sua fata libelli — tudi ta knjiga ima svojo posebno usodo, ki ji bo dajala izjemno mesto v politični literaturi. V vseh časih zgodovine so gorele knjige na grmadah. Rousseau je bil ponosen na svoje republikansko državljanstvo v Genovi. Kar pa ni oviralo mestnega sveta, da ne bi bil dal na glavnem trgu javno sezgati njegove knjige. Pod Hitlerjem so po vsej Nemčiji sezgali knjige, ki so nasprotovale nacizmu. V Ljubljani smo imeli tri velike javne ljudske knjižnice: šentjakobsko knjižnico in knjižnico Delavske zbornice in Prosvetne zveze. Bile so dokaz in ponos naše široke ljudske kulture. Ko je s prihodom komunizma na oblast zasijala nad Ljubljano nova svoboda, je bilo njih zares uspešno delo ustavljeno, „slabe knjige“ so bile uničene ali pa postavljene pod ključ in strogo zaporo.

V vseh primerih so režimi sezgali ali uničevali knjige, ki so jih napisali njih nasprotniki in so jim bile sovražne. Ni pa menda primera, da bi bil prav isti režim, ki je najprej sam naročil knjigo napisati kot dokumentacijo resnice in jo dal tudi na svoje stroške natisniti, potem pa, ko je bila natisnjena, jo ukazal na skrivaj uničiti.

Tak edinstveni primer je javno razkrinkala knjiga, o kateri tukaj poročamo.

Spomladi leta 1948 je bila Titova komunistična partija izključena iz Kominforma. Moskva je začela zoper Tita neizprosno borbo. Vse psovke, ki jih je komunistični besednjak tako bogat, od izdajalca, špijona, fašista do imperialističnega hlapca, mu je zmetala v obraz. Ob takem medsebojnem zmerjanju in psovanju med dvema klikama tovarišev komunistov so ljudje v Jugoslaviji stali ob strani. Držali so se pametnega načela, da je boljše manjše zlo, ker je Tito mogel izgnati človeka kvečjemu nekam tja do Piškopeje, ko je Stalin lahko izganjal ljudi v kraje, ki niso zaznamovani na nobenem zemljevidu.

Takrat je Tito ukazal pri ljudski armadi sestaviti posebno komisijo, ki naj zbere podatke in izda knjigo o nečlovečnosti in zločinih, ki jih je zakrivila sovjetska rdeča vojska nad prebivalstvom Jugoslavije v času od septembra 1944 do maja 1945, ko mu je pomagala zasesti severno-zahodni del Srbije, Beograd in kraje severno od

Donave, Drave in Mure. Komisija je zbirala pričevanja očitvecev in urejevala material pet let. Rokopis z naslovom „Zločinstva pod plaščem socializma“ je bil sredi leta 1953 pripravljen in dan v tisk. Septembra je bila knjiga v tiskarni Jugoslavija v Beogradu, Vojvode Mišića cesta 19, natisnjena v 8.000 izvodih. Nekaj dni potem je prišel od Politbiroja Centralnega komiteta Zveze komunistov ukaz, naj se izdajo knjige začasno počaka. Zgodilo se je namreč, da je Stalin med tem bil že odžagan. Maja ali junija 1954 je pa založba dobila nov ukaz, naj se vsa naklada pod nadzorstvom odgovornega oficirja — uniči. Izpolnitev ukaza naj se pismeno potrdi. Prišel je tovorni voz, ki je vso naklado odpeljal v neko papirnico zunaj Beograda, kjer je bila zmetala v papirni zdrob. Tako je bila knjiga „Zločinstva pod plaščem socializma“, ki naj bi bila dokumentacija resnice, na skrivaj spravljena s sveta z željo, naj bi o njej ne ostalo nobenega sledu.

En sam izvod pa je po čudnih potih prišel preko meje v svobodni svet. Ta izvod je bil v Nemčiji prestavljen iz srbohrvaščine v nemščino in je v vsem obsegu dobesedno objavljen v tej knjigi, ki ji je pisatelj van Bergh dodal daljši uvod o razvoju komunizma v Jugoslaviji.

Člani uredniškega odbora, ki so zbrali okoli 300 pričevanj očitvecev iz krajev, kjer so nastopale sovjetske čete, in spisali uvod v knjigo, so bili Mehmed Tockić, Radivoje Jovanović in Djordje Radišić. Po uradnih poročilih so zagrešili oficirji in moštvo rdeče vojske v teku osmih mesecev v Jugoslaviji: 1219 posilstev, 329 poskusov posilstva, 111 posilstev z umorom, 248 posilstev s poskusom umora in 1204 roparskih napadov z uporabo sile. Mnogo napadov je bilo izvršenih na tako ostuden način, da bi jih tukaj ne bilo mogoče ponatisniti.

V Slovenijo so prišli sovjetski vojaki samo v Prekmurje. V knjigi se nahaja iz Prekmurja samo eno pričevanje, ki naj ga navedem za primer:

„Jože Farkaš izpove. Konec 1944 sem bil v gostilni Zlati Rog v Lendavi natakarski vajence. Nekega dne je prišla mimo gostilne žena, ki je nesla svojemu možu opoldansko kosilo. Iz gostilne sta planila dva sovjetska vojaka, ki sta ženo zgrabila in s silo zvelkla v gostilno, kjer je sedelo še sedem vojakov. Ženo so potisnili vojaki v drugo sobo in vrata zaprli. Iz sobe se je slišal velik ropot, kriki žene in nazadnje strelji iz strojne pištole. Po nekem času so vojaki zapustili sobo in odšli. Stopili smo v sobo in našli ženo mrtvo na postelji. Njena obleka je bila raztrgana. Po telesu je imela temne

lise. V roki je stiskala šop svojih lastnih las. Od takrat se v Lendavi nobena ženska ni več pokazala na cesti“ („Genosse Feind“, stran 72).

Vajence Farkaš je opisal dogodek zelo realistično in s podrobnostmi, ki jih v Svobodni Sloveniji ne moremo ponatiskovati.

To naj zadostuje, da si je v knjigi navedenih mnogo še ostudnejših primerov, zagrešenih ne samo od vojakov, tudi od oficirjev — do polkovnika. Tako izgleda novi človek po tridesetletni vzgoji v domovini komunizma.

Redaktorji knjige pišejo v svojem uvodu (stran 33):

„Ta knjiga je samo delni dokument onega časa. Bila je napisana na podlagi zbranih pričevanj očitvecev. V tej knjigi navedeni primeri predstavljajo samo majhen odstotek izgrediv in zločinov, ki so jih sovjetske čete izvršile v naši deželi.“

In na strani 32, zadnji odstavek:

Pokazalo se je, da grozotnosti, ki so jih sovjetske čete zagrešile v Jugoslaviji, niso delo neodgovornih poedin-
cev, temveč manifestacija nekega sistema državnega kapitalizma, ki mu je podvržena tudi sovjetska armada. Samo imperialistična politika in imperialistična armada, ki sta pri tem pokazali svoj pravi obraz, sta mogli tako nastopati.“

Ne more biti dvoma, da je ta obsodba sovjetskega nečloveškega komunizma odkritosrčna. Zato zaslužijo uredniki knjige Mehmed Tockić, Radivoje Jovanović in Djordje Radišić, da jim tudi v Svobodni Sloveniji izrečemo priznanje.

Tito je to knjigo, ki opisuje nesrečno usodo, bol, selze, trpljenje, onečaščenje, smrt in žalost tolikih tisočev popolnoma nedolžnih ljudi, na skrivaj zatrl in skušal uničiti vsako sled za njo na strahopeten način, samo da bi se po Stalinovi smrti znova prikupil sovjetski komunistični vladi. Ni resnična legenda, ki jo razširjajo površni, pozabljeni ali podkupljivi pisarji, da je bil Tito prvi, ki se je uprl Stalinu. Res pa je, da je Stalin Tita proti njegovi volji vrgel iz Kominforma. Saj je g. Kardelj, ki je bil takrat Titova desna roka, še spomladi 1948, ko je bilo v Moskvi še sklenjeno, da bodo Tita vrgli iz Kominforma — kakor je znano iz objavljene korespondence — moledeval pri sovjetskem ambasadorju v Beogradu, naj bi se spor poravnal in je celo izrazil željo, naj bi bila Jugoslavija sprejeta naravnost v Sovjetsko zvezo kot ena izmed njenih sovjetskih republik, torej v taki odvisnosti, kakor so Estonija, Litva ali Uzbekistan. Ni želel za Jugoslavijo niti toliko neodvisnosti, kakor jo imajo Bolgarija, Rumunija itd.

Prav pravi Van Bergh, da vlada —

ŽENA IN NJEN SVET

Anica Kralj

Kaj na rane: olje ali kis?

Ne samo ravnanje, tudi mišljenje in čustva staršev preidejo na otroka. Zato imajo odnosi staršev do sorodnikov in znancev posebno važnost, ker so merodajni za otroka.

„Ko sem bila še majhna“, pripoveduje dekle, „sem slišala, kako je oče strogo govoril o stricu Tonetu: da je pravi falot in da ga noče več videti v svoji hiši. Ko je čez nekaj dni prišel stric k nam, sem se skrila v kot pričrana, da se bosta stepla. Začudila sem se, da sta si dala roko in sedla k mizi. Takrat nisem mogla razumeti očeta, a strica Toneta nisem nikoli več rada imela.“

V družinah, kjer se veliko slabega govori o tem in onem znancu, so otroci do ljudi nezaupljivi, na njih iščejo slabe lastnosti in se čudijo, če odkrijejo dobre. V taki družini je v ozračju nekaj nečistega. Tudi med seboj si ne zaupajo.

Večkrat slišimo, da sta opravljane in nesloga naša narodna greha. Mišlim, da ta greh ni samo naš — je last vsega človeštva. Seveda bi bilo napačno, da bi se s tem tolažili, češ: „Če vsi tako delajo, pa delajmo tudi mi, že ni tako hudo!“ Posebno napačno bi bilo tako mišljenje, ker naš svet je majhen, vsi se med seboj poznamo, zato je škoda vidnejša.

Žal, da ta „šport“ opravljanja okoli domače mize ne ostane med štirimi zidovi. Vsak družinski član ga bo nesel v svoje okolje zunaj doma in ga oddal kot novico: „Ali še ne veste?..“

Tudi v naši skupnosti je opravljane in natolcevanje zarezalo večkrat globoke rane.

Razlika mišljenja se pokaže povsod, kjer skupina ljudi dela za širše interese. Tudi se večkrat primeri, da se razlike izostrijo v pravi prepir in razdor. Svetovna zgodovina, ne samo naša, je polna takih zgodb. Kjer je delo, tam je borba. Prav pa je, da se spori razčistijo in pravično rešijo. Do take rešitve pelje večkrat trnjeva pot, posebno za ljudi napačnega ponosa in trme.

„Treba sestiti k mizi in se pogovo-

katerekoli ideologije ali politične smeri — ki nima toliko hrabrosti, da bi obtoževala, kadar je treba, in ki celo sama zatre resnico, ki jo je sama poprej nameravala objaviti — da taka vlada zamenja svojo vlogo. Iz tožnika je postala toženka, iz obtožitelja obtoženka.

C. J.

riti!“ pravijo pametni, izkušeni ljudje. Osebnost in resnična volja za pravilno rešitev bosta pri tem problemu v veliko pomoč.

„Nikoli ne bom sedel z njim k isti mizi!“ Pa se srca zakrknjejo. Morje obremenitnih besed narašča na eni in drugi strani. Pogrevanje žalitev, že stokrat prešetanih napak, ki prinašajo, se zdi, marsikomu poseben užitek, so predmet brezkončnih pogovorov, ki ne peljejo do plodonosnega zaključka.

Koliko dragocenega časa zapravljene, koliko izgubljenih energij zato, da je nesloga še globlja in z njo naša skupna škoda še občutljivejša. In koliko koristnih nalog opuščenih, koliko težav in ovir pri skupnem delu! In — kakšen zgled za mladino!

Mlada, živahna gospa se pritožuje: „Dom in otroci mi vzamejo ves čas, a jaz bi tako rada kaj dobrega naredila izven doma!“

Veliko lahko stori ta mlada gospa in tudi vse druge, mlade in starejše. Recimo: pomirjevanje razburkanih duhov doma in zunaj — bi bila za ženo v naši emigraciji lepa, hvalevredna naloga.

In kakor je treba bolno drevo zdraviti pri korenini, tako je treba tudi družbo zdraviti najprej v lastni družini. Odpraviti iz družinskih pogovorov opravljane in kritiziranje. V otroku tako govorjenje ruši spoštovanje do sočloveka in do vsake oblasti. Žena naj ne ščuja moža proti temu ali onemu. Tudi najhujše krivice se bolje poravnajo z mirno in pametno besedo. „Če hočemo, da se bomo razumeli z ljudmi okoli sebe“, piše Trstenjak, „mora naše srce izžarevati toplino dobrote, ob kateri se topi tudi led. Potem pa bomo nehote oblikovali okolico po svojem okusu“. In še svetuje: „Vztrajati moramo v dobroti, dokler se srce bližnjega ne začne tajati.“ Kakor led pod soncem. Ta bi bila najvišja in najlepša naloga one žene, ki bi rada kaj dobrega storila za naš skupni blagor.

André Maurois je napisal, da se mora Francija v svoji zgodovini zahvaliti prav ženi, ki je znala s svojim finim čutom do ljudi blažiti osebna trenja političnih ljudi, da ni prišlo do nepopravljivih posledic za ves narod.

Ali je slovenska žena drugačna od francoske? Vsaka žena nosi v svojem srcu velik zaklad ljubezni, v božji luči te ljubezni gore premika.

JELOČNIK — ROZMAN: OBSOJEN SEM BIL

(nad. s 3. str.)

ci! Zapad nas je odvrnil od sebe in izdal našo borbo proti „ateizmu in temam“. Zato so se postavili volkovi za sodnika (7. podoba). „Volčji zbor je prišel lovec klat“, po Župančičevih besedah po svetopisemskem primeru pri sodbi Kristusa so tudi našo vojsko obsodili z besedami: Kriv si smrti! To je bil dan smrti... ko je bil tudi pričevavec vržen v brezno. Sam se uvrsti v zbor mučencev, povezanih z žico, za katere molijo žene očenaš in češčenomarijo kot za pogrebom. Zadnja — 8. podoba, pa je posvečena Vstajenju. Pričevavec prepušča zadnjo sodbo Bogu, poveljuje mrtve v „molku nebes“, na zemlji ostali pa čutijo „vseh živih dan“. Zbori zapoje: Mi gremo naprej... mi strelci... kar tako postane himna novega rodu, ki s slavo mrtvim in z vero v Boga gre „na pot, življenju naproti“.

To je tekst te odrske balade, na podlagi katere je ustvaril Jeločnik svojo odrsko recitativno plesno podobo. Vzel jo je kot orkestralno nalogo, kjer je Pričevavec solist in ga ves zbor spremlja z ubrano recitacijo — kot pesmijo — in gibnim slikanjem prizora, ki razvema notranjost pripovedavca. Ta je kot erški sel pred zborom žená in mož, kateremu odkriva ojdipso usodnost rad narodom. Jeločnik je za ta mešani zbor uporabil okrog 150 mladeničev in mladenk, ki sta mu jih dali na razpolago Slovenska dekliska organizacija in Slovenska fantovska zve-

za, jih razvrstil v učinkovite skupine in z njimi, v črne halje ovitimi, napolnil vso odrsko razsežnost v šir in v vis. Mogočna masa črnih postav je s svojimi kretnjami belih rok s črnimi pajčolani v svetlobi žarometov in z menjavajočimi višinami glasov ilustrirala žalost rekvijema, da je takoj nato z belim belokranjskim kolom in živkajočimi „batjuški“ priklicala belokranjsko pomlad in radost. V slednjo podobo so uvajale Geržiničeve skladbe, igrane na dva klavirja (Lesarjeva in Geržinič), zdaj v ubranosti, zdaj v disakordih, kakor jih terja razpoloženje idile ali vojne in zmagoslavja. Zbori so menjavali drže, prostor, gibe, glas, in z njimi v eno se je od časa do časa spajal tudi Pričevavec, ki je imel v Fridu Bezniku odličnega interpreta in krasnega govornika, tako v kasteljansčini kakor slovenščini. Ta igravec se razvija v našega prvega odrskega umetnika. Na niem je bila teža pripovednega teksta, interpretira vojnih zgodb, dramatični poudarek in gibalni element, kajti — zbor je bil v stvari le statično ozadje, platno za projekcijo krika človeka — Naroda — pred njim, njega povečava in ničra odmev. K razribanosti je pripomogel plesni zbor folklorne skupine (Mačkova), tako v belokranjskem plesu kakor v narikalji ob mrliču v luni. Posebne omebe je vredna skupina sammartinske glasbene šole s svirelni (Pavšer), ki je pristno folklorno spremljala ples. Tudi zvočni elementi (avioni, rafal, brzostrelki itd. (Žužek, Rezali, Dobovšek) kakor lučni (Borštnik) in sloh vodstvo predstave (Markez),

je bilo v skladju s koreografijo. Akad. slikar Bukovec je opremil oder v žalno prizorišče. Toda glavni — slikar je bil Jeločnik sam, ki je s svojimi razporedbami množice usvajal sproti slikovite podobe klasičnih platen, ali wagnerjevskih zborov. Njegova šola zborovske recitacije je dala odlične plodove, tudi v hitrih ritmičnih čutili lovljenja glasov, ki so v določenih primerih prehajali naravnost v pojoče akorde. Gotovo je bil uspeh bolj zasluga režiserja kot pa — teksta.

Tekst je namreč statičen in ni dramsko razgiban v smislu dramske notranje napetosti. V tem sliči drugim Rozmanovim dramskim stvaritvam. Delo ni drama s konflikti in medsebojnimi trenji (zato sta ga avtorja krstila za „balado“), temveč je grajeno na eni liniji: pričevavec pripoveduje ter je čutiti premik dejanja samo po grozotnejši vsebini novega dogodka, ne pa v napetosti dejanja iz sebe. Ta statični tekst razgibava potem solist in zbor sam s svojimi premiki in pregrupiranj. Ta statičnost se je čutila najbolj v srednjem delu, ko bi pričakovali trenja, boja med volkovi in loveci: ni dejanja, so besede, ki govore o dejanju. Pa tudi sicer me dejanje o odporu ni zadovoljilo po zgodovinski plati. Naš odpor ni bil tako malo samozavesten, kot je prikazan tu. Nikjer ne vidimo zmag nad volkovi, ko so jih zmagoviti domobranci pognali v gozdove in preko mej. Ko so bili domobranci na tem, da razvijejo zmagovite zastave, so jih mednarodni dogodki pahnili v tujino in od tam v zobe volkovom, ki so nato nek-

danje lovec zaklali. Te zmagujoče vojske ni niti v besedah; v teh je le čudno opravičevanje, češ, saj nismo izdajavci, z nekim priznavanjem krivde... in trpko vdanostjo: Bo že Bog razsodil. Poudarjena je samo naša pasivnost in naše žrtve pred Kajnom, ne naše zmagave nad njim. Zato bi prizor z mrličem v luni spadal bolj na konec po množičnih žrtvah, ne pred — izdajo Albioncev, ki nastopi, ko je gledavec že mislil, da je balada končana... Volčji zbor (gojenci zavoda škofa Rožmana) ni prinesel dramskega konflikta, le nov — opisni element. Tako je tudi ta „odrska balada“ bolj — oratorij (če bi ga primerjal z glasbeno umetnostjo), kot pa „odrska“ podoba. Toliko glede teksta. Glede režije je pa omenil to, kar se mi zdi glavna napaka, da je tujerodec, ki morda ne pozna naše zgodovine ter je navezan le na tolmačenje Pričevavca (Beznik je govoril svoj tekst v lepi kasteljansčini, v katero je sam prevedel slovenski izvirmik) in na scenografijo, dobil vtis, da so vse naše žrtve, ki jih objokujemo, le zločin — laškega snopa in nacističnega zlomljenega križa. Samo ta dva emblema naših sovražnikov sta bila poudarjena, kakor tudi le Hitlerjeva beseda (ki se je slabo razumela zaradi snemanja besed na trak v prazni odmevajoči dvorani) in Mussolinijev govor. O komunistih in njihovih emblemi — niti besede, niti znamenj. Če iz kakršnihkoli razlogov nista spadala srp in kladivo med snop in kljukasti križ, bi se morala najti drugačna rešitev, da se poudari titovska krivda za zločin nad pokolji,

ki zdaj pade — spričo angleške himne — predvsem na Albionce! Tak vtis dobe drugorodci. In to ni bil namen predstave. Tudi glede himen, ki so spremljale nemški vdor in angleško izdajo, bi ugovarjal, kajti — avstrijska himna „Bog ohrani“, ni bila nemška himna še manj nacistična (ali bi se ne dobila Horst Weseljeva?), toda slišati bi morali potem tudi Giovinezza in prav gotovo Internaciano! da se poudarijo vsi apokaliptični jahači nad našo zemljo. Sam Kajn še ne označuje komunist, kajti v njegovem smislu pade ta oznaka na — nas. To, da se je uporabil za osnovo pesnitve — Župančičev tekst, je morda zanimivo v tem smislu, da se besede največjega partizanskega pesnika uporabljajo za — protipartizansko pesnitev, toda meni se zdi, da je prav navezanost na njegov tekst kriva, da naš pesnik ni razvil npr. volčjega zbora v dramski konflikt boja in — bega, ker ni imel zato primernega Župančičevega teksta. Ali ne bi iz sebe samega ustvaril bolj adekvantnega izraza za tragično usodo naroda v teh grozotnih letih?

Kljub vsem tem pomankljivostim, je bil letošnji jubilejni spomin na naše žrtve umetniško pomemben dogodek kot izvorni tekst (Rozman), izvirna uglasitev uvajan (Geržinič), odrska kreacija Beznikova in predvsem in najbolj Jeločnikova režija, ki je vskladila solista, plesne skupine in množični zbor v enotno, mogočno in nepozabno scenično podobo.

Tine Debeljak

Zlatomašnik p. Bernard Ambrožič

V tem mescu praznuje 50-letnico mašništva, svojega duhovniškega življenja, p. Bernard Ambrožič, frančiškanduhovnik za slovenske naseljenca v Avstraliji. 22. junija 1915 — med divjanjem prve svetovne vojne — je bil v Mariboru posvečen in zapel je prvo glorio v župni cerkvi na Dobrovi pri Ljubljani, svoji rojstni župniji. Rojen je bil namreč „pri Trnovcu“ v vasi Gabrje pri Dobrovi v letu 1892. Pri krstu so mu dali ime Franc. Leta 1911 je — kakor povedo drugi Ambrožičevi — kar brez besedi prekinil vsa uganjanja, kam jo bo ubral po končani gimnaziji, odšel z doma in vstopil k frančiškani v Ljubljani. Bil je takrat še gimnazijski višješolec. Končal je gimnazijo že kot član frančiškanske redovne družine v Kostanjevici pri Gorici. Kot bogoslovec-frančiškan je študiral v Kamniku, Ljubljani in Mariboru. V samostanu so mu dali ime p. Bernard.

Po novi maši je služboval v Mariboru kot veroučitelj in nato kot profesor na zasebni frančiškanski gimnaziji v Kamniku. Učenje in vzgoja mladih stam „ležali“ in predstojniki so bili tudi mnenja, da bo p. Bernard srečen in uspešen učitelj in vzgojitelj njihovih mladih kandidatov. S to mislijo so ga dali zopet v šole. Od leta 1919 do 1925 je na ljubljanski univerzi študiral slavistiko in klasično filologijo in si pridobil usposobljenost za profesorja srednjih in visokih šol. Leta 1925 je pa na povabilo frančiškanskega komisarata v Lemontu, Ill. to kariero prekinil in odšel iz Slovenije v Ameriko. Čez petindvajset let — 1955 — se je — za mnoge istotako iznenada — odzval klicu kričeče dušnopastirske potrebe, zapustil Ameriko in odšel v Avstralijo.

Tako je p. Bernard postal frančiškanski duhovnik-misijonar Gospodov za Slovence. Dokler je bil v rojstni domovini, je delal kot učitelj, vzgojitelj in organizator mladine v katoliških orlovskih in orliških vrstah. Kot „brat Nardžič“ je urejeval „Orliča“ za fantiče in „Vigred“ za dekleta. Sodeloval je seveda pri verskem mesečniku, ki so ga izdajali očetje frančiškani, „Cvetje z vrhov sv. Frančiška“ in pri drugem katoliškem tisku.

Kar na sredi je odrezal in se odzval klicu dolžnosti na delo v drugem koncu slovenskega vrta — vinograda Gospodovega. Ko je „brat Nardžič“ postal ljubljenec katoliške mladine, ko se je s svojim ljubkim načinom pripovedovanja, popisovanja, razlage in pogovora tako tesno približal mišljenju in razpoloženju fantičev in dekličev, da so od meseca do meseca prisrčno radovedno čakali, kaj jim bo povedal prihodnjic, je p. Bernard na poziv predstojnikov pustil vso to ljubljeno mladež, zapustil rojstno domovino in odšel misijonarit med Slovence v severno Ameriko in Kanado. Po misijonskih potih je obhodil naše naselbine po teh dveh deželah in ni je, kjer se ga ne bi mnogi hvaležno in veselo spominjali iz tistih časov. Urejeval je verski in družinski meseč-

nik „Ave Maria“ in koledar istega imena precej let. Pa naj je bil urednik ali pa ne, v letnikih so njegova dela, vzgojna, leposlovna, pripovedna, svestvno lepo cvetje slovenskega branja. Pisec kaže, da se vedno bolj zaveda, da je pisana in tiskana beseda njegov poseben božji dar, talent, ki ga vestno

izkorišča za namene misijonarjenja med Slovenci, posebej med Slovenci na tujem. P. Bernard vztrajno in stalno piše, čeprav istočasno opravi vrsto drugih težkih in izrednih misijonskih nalog, poleg vsega rednega dela v dušnem pastirstvu. Tako npr. ustanovi župnijo sv. Janeza Vianeya v Detroitu, Michigan, tam zida župno cerkev in župni kuče, dokler ni župnija „na nogah“, postane predstojnik vseh slovenskih frančiškanov v Ameriki, ustanovi 1929 Baragovo zvezo kot združenje skupnega dela za proglasitev škofa Friderika Barage blaženim in svetnikom, župni kuče po raznih župnijah, pomaga in vodi misijone in duhovne vaje. Poleg dolge vrste člankov, razprav, poročil in daljših povesti napiše tudi čudovito srčkano in ljubko povest „Tonček s Sloma“, ki je v enem mojstrski popis mladosti drugega slovenskega oltarnega kandidata, škofa Antona Martina Slomška. Vse to ga pa ne ovira, da ne bi začel in izvedel še posebne misijonarske in prosvetne akcije med Slovenci v Kanadi in sodeloval skoro pri vsaki slovenski katoliški stvari v Ameriki.

Vojsko je sprejel p. Bernard le kot novo priložnost za poglobitev, razširjenje in preureditev svojega misijonskega poslanstva. Po njegovem prizadevanju je izšla knjižica, ki popisuje divjanje nacistov, fašistov in komunistov in slika mučeništvo Kristusove Cerkve v Sloveniji: Martyrdom of Slovenia by John La Farge S. J. V maju 1944 pomaga pri izdaji zbirke podatkov in dokumentov pod naslovom „The Slovenes and the Partizans“, ki je izšla v založništvu Zveze slovenskih župnij v Ameriki.

Čim so prišle prve vesti o komunistični revoluciji v Sloveniji v Ameriko, se p. Bernard ves posveti apostolatlu usmiljenja in dobrotelosti. Mrav-

lično pridno piše o sreči v domovini in kliče rojake k soju in pomoči. Soustanovitelj Lige kolhiških slovenskih Amerikancev je njegov glavni propagandist, srce in motorjenega delovanja dolga, dolga leta. Leg tega še sam zbira obleko in obut, hrano in potrebščine za domovino iza taborišča, sam razpošlje na stotine stotine paketov potrebnim, oskrbi cvetne paramente za taboriščne in druge revne kapele in za slovenske duhovnosobrate, kar največ more. Gonilna a je za denarne zbirke Zveze slovenskih župnij in Lige K. S. A. Ko je delo Lige K. S. A. dozorelo do stopnje, da je začelo množično prihajanje prelencev v Združene ameriške države, je p. Bernard zapustil župnijo na Millardu Wisc. in prevzel zastopstvo Slencev v glavnem preselitelnem uradu N. C. W. C. v New Yorku ter glavno tajništvo Lige K. S. A. Vsak tretak tistih let je vse njegovo delo bi neposredno posvečeno za pomoč znanecem, beguncem, doseljencem. Kar so ga Slovenci, ki so se pred drugo svetovno vojno naselili v Ameriki in Kanadi, poznali in vzljubili kot misijonarja in urednika, tako so novi doseljenci vedeli zanj kot svojega dobrotka, ki je zanje skrbel preko morja in je vsakemu, če je bilo le mogoče, pri segel v roke, ko so stopali na ameriška tla.

Leta 1955 se je p. Bernard po posvetovanju s predstojniki in s pokojnim škofom dr. Gregorijem Rožmanom odločil in odšel med lovence v Avstralijo. Frančiškana p. Lavdij in p. Beno, ki sta tam zaorala rve brazde misijonskega in katoliške prosvetnega dela med slovenskimi naseljenci, sta se po vrazih razmer moral vrniti v Lemont. P. Bernard je vedel, da tisoči in tisoči Slovencev, ki so po drugi vojni prišli v Avstralijo, enostavno ne smejo ostati brez vsakega in duhovnega vodstva. Iskal primernih ljudi. Ko jih ni našel, je išel sam. Čeprav že prileten, v popolnoma tuje in očitno težje razmere. Potem ko je v Združenih državah odpravilo vojni na težjo nalogo, je odhitel v Avstralijo, da se tam loti še težje.

Zlatomašnik je sarosta slovenskih misijonarjev v Avstraliji, urednik mesečnika „Misli“ in središče verskega in slovensko prosvetnega dela. „Misli“ je razvil in izpopolnil, da so bogato pester mesečni šopek resne in lepote, navodil in smernic, vesti, zgodb, šal in smešnic, vsega kar mor lepšati in krepiti slovensko življenje na tujem. Čeprav hočejo „Misli“ biti samo skromen družinski list, menim, da so tudi posebna literarna dragocenost, prav po zaslugi svojega urednika. I je umetnik v pisani in podajanju dobrega v lepi slovenski obliki. Pole avstralskih naših bratov smo tudi drugi Slovenci deležni sadov njegovega jeresja v Zborniku Svobodna Slovenija, tedniku istega imena, v „Ave Maria“ in priložnostno tudi v drugih publikacijah.

P. Bernard stopi k oltarju za zlato mašo kot eden najbolj znanih, najpri- ljubljenejših duhovnikov slovenskih,

Spomini na prvo učiteljsko konferenco v logaškem okraju pod komunizmom

Begunci so odšli, obe učiteljici sta ostali. Takoj koncem maja je KP sklicala učiteljsko konferenco. Udeležba je bila strogo obvezna. Tudi obe učiteljici se nista mogli izmuzniti. Vršila se je v šoli v Logatcu. Takoj ob vstopu sta bili sprejeti s: ti, tovarišica.

Konferenco je vodil mlad, za KP zaslužen in od te postavljen šolski nadzornik. Začel je s poveljevanjem zmag, ki jih je dosegel komunizem v Jugoslaviji in Evropi. „Le ena šestina Evrope je še neosvobojena,“ je rekel, „pa bo kmalu tudi ta. V doglednem času bodo pa vsi kontinenti pod komunistično oblastjo, kar simbolično označuje petokraka zvezda.“ Polagal nam je na srce, da je zgodovina titove vojske in poznanje politike najvažnejša stvarina v šoli. Vsi drugi predmeti so v primeri s tem — postranska stvar.

Neki šolski upravitelj je omenil, naj otroke in ljudi tako poučimo o politiki, da bi državo v slučaju potrebe lahko vodila vsaka kuharica.

Nato je govornik narisal na tablo oris komunistične oblasti. Izhodna točka je bila KP. „KP,“ je rekel, „je pravo ime za OF.“ Ta izraz da je bil v rabi le med okupacijo, da so s tem pritegnili narod, ki je bil naveličan okupatorja. (Maska ni več potrebna, maska je padla!) Ozno je označil posebej kot popolnoma samostojno oblast, ki sme aretirati celo ministra.

Skoro vse učiteljsko je natančno preraslo skico.

Govornik se ni naveličal poudarjati, da smo sedaj popolnoma svobodni, popolnoma enakopravni. „Vsak sme izreči svoje mnenje!“ Neki učitelj je prošil za besedo. Dobil jo je in rekel: „Mi vsi smo fašizma že do grla siti; ali ne bi mogli v šoli kako drugače pozdravljati — in ne: „Smrt fašizmu, svobodno narodu!“? Pa je dobil tale odgovor: „Ne, tovariš! Fašizem je bil sicer na bojnem polju premagan, ni pa še iztrebljen. Glavni fašist sedi v Rimu!“ Tako je imel učitelj takoj zamašena usta in skoro gotovo črno piko, ker se je revež izdal.

Pa se je oglasila neka učiteljica: „Ali bomo pred poukom še molili?“ Odgovor: „To je zaenkrat stvar ljudske volje.“ Glasovali so, kdo je za križ v šoli in kdo je proti. Večina rok se je dvignila proti križu.

„Kakšno stališče naj zavzamemo proti osebam, ki niso sodelovale ali bile celo nasprotno KP?“

kot vodilen med misijonarji med nami, najvidnejši karitativni delavec, garač za slovenstvo, umetnik pripovednega izraza in vzor katoliškega časnikarja. Naj ve, da ga spremljajo tisočeri bratje in sestre z iskrenim ponosom, globoko hvaležnostjo in vročimi željami in prošnjami za njegovo srečno pot naprej in navzgor.

Miha Krek

„To je stvar Ozne in ljudskega središča, ki bo v par tednih začelo delovati v vseh večjih krajih.“

Govornik je tudi razlagal neki načrt, po katerem se bo učiteljsko na vsaki šoli med seboj nadzorovalo. (Zanka se je zadrževala, zbogom zlata prostost!) Razdelil je posebne pole, na katerih je bil ta načrt. Ena izmed obeh učiteljic je sklenila vzeti ga s seboj v begunstvo. V prepričanju, da ga ima, je v Monigu prebrskala ves svoj nahrbtnik, pa ga ni našla, kar ji je še danes, po dvajsetih letih, silno žal. To bi bil jako zanimiv dokument.

Nazadnje je govornik napovedal, da se bodo kmalu vršile državne volitve, ki bodo svobodne, kar je posebno poudarjal. „Ali,“ tako je nadaljeval, „ker pa ljudstvo še ni dovolj poučeno in ne ve, koga bi volilo, zato bomo to pot mi predlagali kandidate.“ Oh, čudovita svoboda! Bog ve, ali so se komu izmed učiteljske začele odpirati oči?

Po konferenci so nam dali zastoj kosilo v bližnji gostilni. Lahko, saj so vse potrebno prej nabrali pri kmetih.

V župni cerkvi sta obe učiteljici zagotavljali, da vere nočeta zatajiti. Eni je že prej rekel njen brat-župnik: „Kadar bomo sneli križ v šoli, se pripravlj na trpljenje ali na beg.“ Po tej konferenci je v obeh učiteljicah rastle spoznanje: „Ne bova zmogli, ne bova zmogli! Najbolje bo, da se odpraviva z mirno vestjo v begunstvo.“ In sta šli, naravnost v Monigo. Bog jima je prihranil križev pot Ljubelja in Vetrinja.

Ko sta se prvo noč vlegli na pičlo slamo na tleh, sta čutili globok mir in pomirjajočo gotovost: Zdaj sva tam, kjer morava biti!

F. F.

ODKRITJE IN BLAGOSLOVITEV SPOMENIKA PADLIM BORCEM

bo slovesni zaključek letošnjih jubilejnih svečanosti. Spomenik, delo velike umetniške vrednosti kiparja Franceta Ahčina, bo dostojen in trajen izraz naše hvaležnosti tistim, ki so darovali svoje življenje za Boga in domovino; bo pa tudi trajen opomin k čuječnosti in pripravljenosti za delo in žrtve za osvoboditev zaslužene domovine.

Spomenik postavlja svobodoljubni in demokratični Slovenci v Argentini. Zato je spomenik njihova last.

Posebno veseli pa smo zlasti zato, ker pri odkritju složno sodelujejo vsi naši bivši borci brez izjeme ne glede na pripadnost organizacijsko ali politično.

Ker so stroški v zvezi s spomenikom veliki — toda nič preveliki za največjo žrtve, ki so jo poklonili domovini naši padli junaki — prosí odbor za postavitev spomenika za velikodušne prostovoljne prispevke, ki se bodo pobirali ob vhodu v Slovensko hišo. Ob tej priložnosti bodo vsi, tudi otroci in tudi tisti, ki bi prostovoljnega prispevka ne mogli dati, dobili spominski bronasti znak, delo mojstra in borca Jožeta Žirovnika.

Ob življenjskem jubileju Miloša Stareta

Morda ne bo odveč in škoditi — se mi zdi — ne more, če letos, ko sovпада 20-letnica naše politične emigracije in 60-letnica življenja izdajatelja Svobodne Slovenije in Zbornika, tajnika Narodnega odbora za Slovenijo, podpredsednika Slovenske ljudske stranke v zamejstvu in prejšnjega slovenskega narodnega poslanca, odvetnika Miloša Stareta, ob omenjenih dveh spominih nekaj napišem o Milošem delu med vojno in okupacijo. Dasi je Miloš Stare eden tistih prav redkih, ki so po vojni, v tej nesrečni emigraciji razvili, razširili, izpopolnili svojo podobo javnega delavca ter postali znani in cenjeni bolj na splošno in široko kot poprej doma, se mi zdi, da mu je spomin na trude in napore med vojno v največje zadoščanje, vsem njegovim prijateljem in sodelavcem, ki so ga spremljali in poznali, pa vzbujata tedanja njegova pojava največje spoštovanje. Prav radi groznih razmer, ko so sovražne sile lomile hrbenico slovenske krščanske in vsake druge narodne demokracije in, žal, polomile in razrušile mnoge dele naše družbene zgradbe, vzbudi toliko močnejšo pozornost lik Miloša kot javnega delavca, ki vsem viharjem in sovragom navkljub vztraja in neumorno brani, kar cení in smatra za narodovo dobro

in last. Naj je bilo že uspešno ali ne, prav gotovo je bilo tisto njegovo delo vzorno, idealno, požrtvovalno prizadevanje za rešitev naroda iz stisk vojne, okupacije in revolucije.

Mnogi naši javni delavci so takrat, ko so se nacistične in fašistične horde vsule po slovenski zemlji, zgledno postavili „moža na mestu“. Krivičen in neutemeljen je očitke, da so se tedaj slovenski politiki iz strahu pred težkimi nalogami razbežali v skrivališča in se otresali odgovornosti. Res je le, da v nasilno spremenjenih razmerah, pod sovražno okupacijo noben slovenski javni delavec — po splošnem pojmovanju slovenske državljanske časti in narodne dolžnosti — ni smel in ne mogel prevzemati služb in dolžnosti ali ostajati v njih, če so ga pred vsem udejvala okupatorskemu režimu in mu šele kot slugi nacizma ali fašizma morda obetale kako možnost vplivanja na razmere v cilju omlinjenja sovražnikovega političnega pritiska ali zboljšanja gospodarskih in socialnih razmer.

Toliko težje naloge pa so preneka- teri prevzemali v nelegalnem odporu narodnih, demokratičnih sil proti okupatorju, v delu za osvobodjenje. Med temi je bil Miloš Stare neprekosljiv.

V njegovem programu med vojno

ni bilo oddiha, ne počitka, ne varnosti, ne miru. Vsako sodelovanje z rjavim, črnim ali rdečim svražnikom je bilo izključeno, vsako ppuščanje brez nadaljnega nemogoče, vsem tem je veljal le boj in odpor. Miloš je hotel in zasledoval samo eno red demokratičnih svoboščin in socialne pravice v povojni Sloveniji. Od prvega napada fašističnih in nacističnih sil na Slovenijo preko vseh okupacijskih režimov, preko revolucije in državljanske vojne je vztrajno držal zastavo in klical na pot slovenske krščanske demokracije. Ko sta Hitler in Mussolini razrezala Slovenijo v nemško, italijansko in madžarsko okupacijsko področje, je bil Miloš tisti, ki je prenovil mrežo zaupnikov povsod, kjer je bilo sploh mogoče. Preko te mreže so se širili nelegalni letaki z obvestili in navodili ter nelegalna Svobodna Slovenija, ki so jo urejevali, izdajali in širili Miloš in njegovi najozji zaupniki. Zaupniški zbor je bil tako zanesljiv, da sestankov po 60 do 80 moči niti okupatorski niti komunistični špiioni niso odkrili in se iz dosedanjih komunističnih publikacij vidi, da zanje niso vedeli. Dostavljenci so bili tako spretni in pridni, da so preko noči po vseh krajih tedanje ljubljanske pokrajine in še čez raznesli tiskovine in vsako sporočilo. Milošovo središče je sprejemalo redna obvestila iz celega pod-

ročja; ob vsaki važni spremembi in dogodku pa so zaupniki še posebej poročali. Ustvaritev te mreže in ohranjanje njenega delovanja je zahtevalo izredne spretnosti, neskončne požrtvovalnosti in vdanosti stvari, ki ne pozna mej. Sovražni ukrepi so pogosto zasekali globoke rane v to omrežje in omrtvili cele dele, čeprav za člane omrežja nikdar niso zvedeli. Zadelo so pač iste ljudi pri nasilnem deportiranju, odseljevanju, pri aretacijah in odvajanjih v koncentracijska taborišča.

Pod sovražno okupacijo je zveza s tujino, ki okupatorju nasprotuje, najnevarnejši opravek. Miloš Stare je ne- utrudno in neustrašeno skrbel in delal, da je bila zveza med središčem njegovega omrežja in slovenskim zastopstvom v tujini stalna in kar moč živa. Še danes se čudim, kako je to zmogel v toliki meri. Dejstvo pač je, da smo vzpostavili zvezo par mesecev potem, ko sva z dr. Kuharjem prispela v London, in jo vzdrževali po angleških in naših lastnih slovenskih središčih in ljudeh redno, dokler sem bil član vlade v izgnanstvu, potem pa tudi še vzpostavljali vsaj občasne stike skoraj do konca leta 1944. Ta zveza je omogočala: a) da so šla v Slovenijo poročila o stanju in razvoju vojnih in političnih zadev med zavezniki in v jugoslovanski vladi v exilu; b) da smo iz Slovenije

imeli poročila o nastopanju nacistov in fašistov ter preganjanju, zatiranju in ubijanju Slovencev; c) da smo mogli zaveznikom po tej zvezi dobiti marsikako koristno informacijo, ki jim je prišla prav v vojnih akcijah.

Ko to pišem, že kar „slišim“ z raznih strani očitaje vprašanje: Kako pa, da doma nismo vedeli, kaka usoda čaka slovenske vojaške in polvojaške enice, ki so se borile proti komunističnemu terorju in nasilju. Kako, da nam o tem ni bilo nič sporočeno, če je bila zveza med Londonom in Ljubljano?

Ob tej priložnosti ugotovim samo tole:

1. Od začetka do kraja svojega bivanja med vojno in inozemstvu sem ponavljal prošnjo: Nobenega vojaškega ali političnega sodelovanja z okupatorjem ali drugimi silami „osi“. Za nobeno ceno ne. Tudi nikakega videza takega sodelovanja ne. Sicer bomo izgubili naklonjenost zaveznikov — zapadnih velesil — po naši lastni krivdi. Ko so nastale vaše straže, sem sporočil, kako težko je merodajnim v Londonu dopovedati, da je bila ta samo- obramba nezogibna, ker so komunisti doma začeli revolucijo, kot mi je dokazoval Miloš. Ko je nastalo domobranstvo, sem poročal, da nam preti poguba, ker Angleži opravčila za naše ravnanje ne (nad. na 6. str.)

Karel Mauser: Ljudje pod bičem II. del

V založbi Slovenske kulturne akcije je izšel II. del Mauserjeve trilogije „Ljudje pod bičem“. Ljudje so ga že težko pričakovali. Po njegovem izidu, so pa po knjigi začeli segati z ljubeznijo, s katero sprejemajo sleherni Mauserjevo leposlovno delo. To pa še posebno, ker je posvečeno pisateljevim „mrtvim prijateljem s Turjaka za dvajseto obletnico“ in ker je izid knjige padel v same jubilejne slavnosti za 20-letnico slovenske narodne tragedije.

V drugem delu trilogije pisatelj v vsej polnosti prikazuje slovenske ljudi iz okolice Turjaka v Dobrepoljski dolini, ki je bila med komunistično revolucijo odločno na protikomunistični strani in je doživela vse strahote komunistične krvoločnosti po padcu turjaškega gradu s pobojem skoro vseh protikomunističnih borcev in celo ranjencev ter morajo sedaj vsi ti ljudje živeti pod novimi komunističnimi oblastniki. Na eno stran je postavljen narod, ki je ostal zvest narodnim in verskim izročilom ter junaško prenaša krivice in nasilja komunističnega sistema ter mu s svojim pasivnim odporom povzroča neuspeh za neuspehom, na drugo stran pa predstavniki nove kom. oblasti, ki si z vsemi sredstvi prizadevajo, da bi ljudi pridobili za kom. sistem. Kot predstavnik nove oblasti v tem kraju nastopa zlasti šolski nadzornik Kostja Razpet. Prikazana je tudi njegova žena Nataša, od preživetih grozodejstev v partizanstvu živčno razrvana, ki je od „narodnoosvobodilnega boja“ pričakovala samo razkošno in udobno življenje kot gospa visokega komunističnega funkcionarja, po vojni pa mora ostati med kmetiskim ljudstvom kot žena navadnega šolskega upravitelja. Pojavlja se tudi zaupnik Ozne Cestnik ter ostali terenski zaupniki komunistične tajne policije, kot predstavnik kom. buržuazije pa že iz prvega dela znani Bregar.

V ta svet je pisatelj postavil učiteljico Silvo Miklave. Sama je prosila za premostitev iz Podbrezj v ta kraj, da se prostovoljno loči od Viktorja Žalarja, ki ga ljubi z vsem dekliskim žarom, „sodnika“ svojega padca, žrtve med okupacijo za rešitev svojega tedanjega zaročenca Bregarja, ki njene ljubezni

ni bil vreden. S tem hoče doseči, da bi se ločena povsem notranje izčistila, da bi v njuno bodoče skupno življenje ne padala nobena senca preteklosti.

Silvo Miklave je pisatelj poslal v dobrepoljsko dolino tudi zato, da spozna resnico o takoimenovanem osvobodilnem boju in o „izdajalcih“, ki da so bili na protikomunistični strani. Dobrepoljsko dolino si je izbral namenoma. Na eni strani zato, ker tamošnje kraje kot protikomunistični borec sam dobro pozna, na drugi je pa „bila skoro vsa bela“.

Drugi del trilogije se začne s konferenco med šolskim upraviteljem Razpetom in učiteljico Silvo. Razpet ji za novo šolsko leto proti vsej navadi izroči zadnji razred na šoli z naročilom:

„Poudarek na naši šoli je v prevzgoji. Imejte pred očmi, da je ta dolina bila v večini bela in da se upor očetov še vedno zelo živo kaže v otrocih“ (str. 9)... „Upornost v otrocih je velika, zlasti v tistih, ki bodo letos v zadnjem razredu. In prav ta razred moram letos obesiti vam. V zadnjem razredu bo letos sin Franceta Rekarja. Največji je v razredu, živa podoba svojega očeta in najupornejši od vseh otrok. Sovraži me. Saj me sovražijo tudi drugi, toda ta me sovraži povsem na svoj način... Grob njegovega očeta Franca Rekarja je naša oblast zavrnila z zemljo, kakor je storila z grobovi narodnih izdajalcev“ (str. 10).

Ta trenutek je Silva prvič zvedela, da so komunisti v teh krajih grobove svojih idejnih nasprotnikov zavrnila z zemljo. Na Gorenjskem tega tedaj niso delali. Silva je tako dobila razred, v katerem je bil sin poveljnika protikomunističnih oddelkov v teh krajih Franceta Rekarja, ki je bil tudi med turjaškimi hrci ranjen ter ga je po padcu turjaškega gradu ustrelil sam Kostja Razpet, tedanji partizanski politikomisar.

Ura, v kateri je Silva po partizanskih učbenikih napisala na tablo stavek „Junaška partizanska vojska in komunistična partija je pomedla z okupatorji in domačimi izdajalci“ (str. 19), ji je odprla pot do naroda na protikomunistični strani, da je pri njem samem dobila pravo, nepotvorjeno sliko preteklosti. V prizoru, ki spada med najbolj napete in dramatične, kar jih je v knjigi, poleg prizora med Silvo in Razpetom na stopnici pred turjaškim

gradom, na kateri je Razpet ustrelil Rekarja, in Razpetovimi trenutki pred samomorom, se je pognal kvišku sin umorjenega Franceta Rekarja učenec Anton Rekar in je v obrambo svojega očeta iztrgal iz sebe bolesten krik: „To ni res. Moj oče ni bil izdajalec. Bil je ranjen in so ga ubili!“ (str. 19).

Po tem dogodku v šoli je učiteljica Silva začela obiskovati družine svojih otrok. Prvi obisk je napravila Rekarjevi vdovi, kjer je zvedela vso resnico o umoru njenega moža ter o usodi ostalih turjaških protikomunističnih borcev in o pokolju vrnjenih domobrancev. O svojem spoznavanju prave podobe medrevolucijske dobe piše Žalarju takole:

„Že v Podbrezju sem začela spoznavati, da sem se motila. Tu pa me je zajelo povsem drugo življenje, ki ga doslej nisem poznala. Ko bova na preteklosti stala kot dva mirna gledalca in prisluhnila mrtvim od obeh strani (samo mrtvi se ne sovražijo več) tedaj se mi zdi, da bo ob enem preteklost tako jasna, da bodo besede odpuščanja brez pomena. Spoznanje je globlje od odpuščanja. Hvala ti, da me puščaš v tem miru, iz njega bom našla pot nazaj k tebi“ (str. 28).

„Prvič je začutila, da je nekdo mogel biti idealist tudi na drugi strani. Pričela je sestavljati preteklost po koscih, ki so raztrgani ležali po raznih knjigah in revijah. Bili so to spomini divizij in odredov, zapiski in dnevniki narodnih herojev, opisi hojev in krajev, in šele sedaj je videla, koliko je bilo v tem samo psovavanja nasprotnikov. Ena stran je bila svetla in čista, druga stran zamazana in temna... Drugo stran je krstila za izdajalsko in niti ni poskušala dognati, če je pridevek upravičen ali ne... Zdej ji je France Rekar na pokopališču onstran ceste pričel odpirati nove strani“ (29).

Tako pisatelj Mauser o Silvi. Silvino spoznanje resnice in laži o takolimenovanih osvobodilnih bojih partizanov ji daje moč za odločno nastopanje proti Razpetu. V eni od debat z njim, v kateri je zagovarjal upravičenost partizanov za njihovo kruto nastopanje s protikomunisti, mu odločno odgovarja:

„Kdor je ubijal zven borbe je ubijalec... Ne more biti polovica naroda zločinec in polovica svetnikov. V to pravilico ne morem več verjeti, tovariš!“ (str. 100).

Razvoj dogodkov pod komunisti je šel v smer, ki je končno tudi samemu Razpetu razbil mit osvobodilne revolucije. Sprevidovati je začel, da je bila ta borba samo za „ustvaritev novega razreda“. Tisti, ki so se kot idealisti borili, so ostali na terenu, ob strani, stremu hi so si razdelili vodilne položaje z vsemi privilegiji. Priznati si mora:

„Nikdar nisem mislil, da bo naša osvobodilna borba najhujši udarec dobila v miru. In vendar ga je. Med nami je potem začel rasti povsem nov razred, ki je od vsega, kar je nekoč bilo, ohranil samo gesla. Gola gesla, ki smo jih kovali v gozdu in prinesli iz gozda. Teoretično še žive, tudi visoki funkcionarji jih še ponavljajo, toda privatno jim nič več ne pomenijo. Kakor hitro so sedli na odgovorna mesta, v iste fotelje kot nekoč kapitalisti, so jim postali enaki. Proletarski kapitalisti“ (str. 160).

Terenski zaupnik pa Razpetu brez moči toži:

„Mislim, da nismo krivi ne ti ne jaz. Komanda je ostala na vrhu, kjer je bila nekoč, komanda in denar. Saj lahko naravnost povem, mi smo odpeli in nič več ne pomenimo. Ne našim, ne belim. Srečam Rekarico — pogleda preč. Srečam njenega fanta — prekle-

to, rečem ti, da se ga bojim srečati na samem. Močan je, kakor je bil njegov oče. Cela vas se me ogiba, vsak mi odgovori samo takrat, kadar ga jaz prvi nagovorim. Nihče ne prične razgovorov z menoj, nihče se ne ustavi pri moji hiši. Na čuden način se je obrnilo: nekoč so se bali mene, sedaj se jaz bojim njih. Saj se me nihče ne dotakne, toda ograjajo me kot garjavega psa“ (str. 174).

Stremuh Bregar, ki je h komunistom prišel po „široki cesti“, ki se zna prilagoditi vsakemu položaju in „bi bil bolj bel kakor vsi drugi, če bi bili zmagali beli“, posega tudi v Razpetovo družinsko življenje. Vzame mu ženo Natašo, ki je svoj življenjski cilj med partizani označila z besedami: „Trebalo je bilo iz njega (življenja op. p.) izžeti vse, kar si mogel, ker za drugi dan nisi vedel, ali ga boš dočakal živ ali mrtev.“ Bregar kot visok gospodarski funkcionar je Nataši lahko nudil razkošje, ki ji ga Razpet v Dobrepoljski dolini ni mogel. Bil je značilen predstavnik „novega razreda“ v nasprotju z Razpetom, ki je ostal na „stari liniji“. Zato je Razpet prišel v idejno navzkrižje z vodilnimi komunističnimi forumi. Ozni tudi ni več maral pošiljati situacijskih poročil iz kraja in ne podatke o zadržanju učiteljice Miklave, ki se je med tem povsem postavila ob stran trpečega naroda in začela z njim redno hoditi v cerkev. Rekarici pa izposluje dovoljenje za ureditev groba svojega moža. Razpetov partizanski tovariš Šaša pride sam v Dobrepolje s svojimi oznovskimi organi, ki pri Miklavčevi napravijo hišno preiskavo. Pri njej najdejo Črne bukke, ki jih je prejela od Rekarjevega brata Matevža. Odpeljejo jo v oz. ovsko za pore. Razpet dobi poziv na zaslišanje in pričanje proti njej, razen tega tudi poziv na zagovor pred partijske forume in na razpravo za ločitev zakona, ki ga zahteva njegova žena Nataša. Da mu ne bi bilo treba pričati proti učiteljici Silvi in da ne bi imel več opravka ne s partijo, ne z ločitvijo zakona, ki bi ga rada dosegla njegova žena, si počene kroglo v glavo.

To je zgoščena vsebina II. dela Mauserjeve trilogije, iz katerega tudi zveemo za Silvino odločitev, da se namerava prihodnje leto poročiti z Žalarjem.

Tudi v drugem delu je Silva tista oseba, ki ji je resnica vse, ki ima v sebi globoka moralna načela, ki veruje z narodom v posmrtno življenje in ji ta vera daje moč, da vztraja v težkem okolju kljub nevarnostim, ki od vseh strani preže nanjo. Najlepše jo je označil izvoljenec njenega srca šolski upravitelj Žalar v pismu, s katerim se je dobrepoljskemu župniku zahvalil na prošnjo samega Razpeta za naročilo o Silvini aretaciji.

„Bila je človek načel“, pravi v pismu, „in če je nekaj spoznala za krivično, se v borbi ni umaknila. Z neizprosno trdoto je popravljala svoje nekdane gledanje na preteklost z izkušnjami v sedanosti. Bila je svoje vrste Martin Kačur, žejna resnice, tudi če je bolela in jo je iskala, čeprav je marsikdaj bila po njej sami... Poskusil bom priti do nje na ta ali oni način. Dvomim sicer, da bi mi uspelo, kef iz dneva in dan bolj spoznavam, da med nemškimi koncentracijskim taboriščem, kjer sem bil jaz, in med sodno pravico, ki je pri nas, ni nobene razlike. Pri obeh je isti cilj: uničiti nasprotnika, tudi poštenega. Razočaranje orje globlje in globlje in iz razočaranja nikoli ne more pognati resnična svoboda. Ubit je kmet, zemlja postaja zanemarjena, zadružno gospodarstvo doživlja polom za polomom. Še nikoli nisem tako globoko čutil, da samo na zemlji, ki jo nekoč resnično ljubi, more svoboda uspevati in prinašati sadove“ (str. 236).

Pisatelj Mauser je tudi s to povestjo potrdil, da je mojster slovenske besede, izredno močan in sočen v opisu slovenske zemlje, slovenskega vzdušja, pa naj bo to na Gorenjskem ali na Dolenjskem, da kar čutiš bližino te zemlje v daljno tujino, da imaš občutek, da ti je pisatelj v resnici približal slovensko domačijo, njene ljudi z vsemi njihovimi problemi.

Posrečeno je izpeljal razvoj dogodkov iz revolucijske v porevolucijsko dobo, v kateri se pobiti protikomunistični borci z veličino svojih velikih žrtev dvigajo kot vedno silnejši zmagovalci nad komunističnimi nasilnimi oblastniki.

Povest je psihološko povsem zgrajena in utemeljena. Človeka pritegne tako, da je ne more odložiti prej, dokler je v dušku ne prebere. Je v resnici prelep spomenik, ki ga pisatelj po-

stavlja slovenskim protikomunističnim borecem, med katerimi je bil sam kot bolničar na Turjaku, prav za 20-letnico slovenske narodne tragedije.

Nobene dvoma ni, da bo Mauserjeva trilogija tako zaradi literarne vrednosti, kakor tudi zaradi obdelave najusodnejše in najbolj tragične dobe slovenske narodne zgodovine preživela čas in jo bodo slovenski bodoči rodovi brali s prav takim zanimanjem, kakor jo prebiramo mi.

Škoda je samo ta, da je v knjigi toliko tiskovnih napak. Knjigo je še vedno mogoče dobiti pri Slovenski kulturni akciji, Ramón Falcón 4158, Buenos Aires in njenih poverjenikih. Vešana stanje 460, broširana pa 370 pesov.

Kdor je še nima, naj z naročilom pohiti, ker slovenskega človeka brez Mauserjeve trilogije v resnici ne sme biti.

Ob koncu pa še tole: Kritika v izseljenjskih listih je II. del Mauserjeve trilogije, kolikor nam je znano, povsod ugodno sprejela z eno samo izjemo v Argentini. Buenosaireska revija „Tabor“, ki je glasilo Mauserjevi Zvezi protikomunističnih borcev nasprotne skupine je v številki s podpisom nekoga Pi. Ka. Mauserjevo delo odklonila. Pisec med drugim tudi zatrjuje, da je „Mauserjeva povest zelo, zelo daleč od tega, da bi bilo reprezentativno delo naše velike dobe“. Pi. Ka. tudi napoveduje, da „razočaranje ne bo samo naše, ko bodo bralci videli, da se razen retrospektivne narativnosti — ne dogodki! — ki je pač postavljena v dolino pod razrušenim Turjakom, tudi tu nič ne navdihuje ob resničnih turjaških dogodkih pred 20 leti“. S svojo oceno zaključuje z napovedjo: „Mi povesti odkrehamo pravico posvetila turjaškemu junakom ob 20-letnici njihovega žrtvovanja in jo odklanjamo kot veliki tekst naše medvojne dobe.“

Vse poročilo nekako izzveni, kakor da je piscu krivo, da Mauserjevo delo zanje med slovenskimi izseljenci po vseh kontinentih tolik uspeh. Ne drži tudi ocenjevalčev očetek, da Mauser v vsem delu ni našel za svojo povest drugih junakov kot „idejno omleden učiteljski par“. Saj sta vendar glavni osebi Mauserjeve trilogije Viktor Žalar in Silva, ob njej pa slovenski narod, ki je bil med komunistično revolucijo na protikomunistični strani in tudi pod rdečimi nasilnimi oblastniki ni klonil pred komunizmom in zatajil svojih demokratskih načel. S Silvino aretacijo pa pisatelj še bolj poudari že sedaj, da je Silva našla pravo podobo preteklosti. Zato ni nobene dvoma, da bo tretji del Mauserjeve trilogije izzvenel kot mogočna simfonija slovenskega odpora silam laži, prevare, nasilja in zločinov in kot vera v končno pravo rešitev in osvoboditev slovenskega naroda.

Gleda izbire snovi in oseb, ki naj nastopajo v dobi, ki jo obravnava Mauserjeva povest, je pisatelj popolnoma svoboden. Te pravice mu nihče ne more odrehati. Priznava mu jo tudi ocenjevalec v Taboru. Kako pa more potem odrehati pravico posvetila turjaškemu junakom? Saj jo lahko pisatelj posveti, komur jo sam hoče. In pisatelj Mauser jo je posvetil turjaškimi borecem za 20-letnico njihove nasilne smrti in jim v slovenski izseljenjski literaturi postavil spomenik s svojim dosedaj največjim delom, ki spada med najlepše Mauserjeve stvaritve sploh in sploh med najboljše dela, kakor jih je bilo doslej napisanih o odporu slovenskega naroda proti komunistom.

Na stvari tudi prav nič ne spremeni trditve Pi. Ka., da Mauserjevo povest „odklanja kot veliki tekst naše medvojne dobe“. Dejstvo je pač, da je Mauserjeva trilogija doslej največji objavljeni slovenski tekst, kar jih je bilo napisanih o razmerah med komunistično revolucijo in po njej na protikomunistični strani.

Na zatrevanje ocenjevalca Pi. Ka. da „bomo na naš veliki tekst pač še čakali“ in na vprašanje „kdo bo nosil odgovornost“, če ga ga „spričo komunistične povodnji ne bomo nikoli dobili“, odgovarjamo povsem odkrito, da bo za to padla odgovornost na tiste in samo tiste, ki so pozvani, da „veliki tekst“ napišejo, t. j. slovenske izseljenjske pisatelje. Kajti, prepričani smo, da ne bi bilo nobeno vprašanje najti založnika, če bi tako v resnici umetniško kvalitetno delo obstajalo.

J. Kr.

Spored ob odkritju spomenika

1. OTVORITEV: g. Pregelj Bogo, predsednik Odbora za postavitev spominske plošče padlim borecem.
Odkritje: ga. Bajželj in g. Dolinar, v imenu slovenskih mater in očetov.
2. HIMNI: argentinska slovenska
3. BLAGOSLOVITEV: direktor slovenskih dušnih pastirjev v zdomstvu, msgr. Anton Orehar.
4. POLAGANJE VENCA: ga. Bajželj in g. Dolinar.
5. MOLK: glas trobente
6. PRIZIG SVEČE: g. Korošec v imenu borcev
7. MOLITEV: Očenaš, za pokoj padlih borcev
8. GOVORNIKI: g. Debevec — za slovenske domobrance
g. Emil Cof — za vodstvo Slovenske narodne vojske
g. dr. Tine Debeljak — za padle kulturne delavce
g. Jernej Dobovšek, predsednik SFZ — za mladino
g. Miloš Stare, tajnik Narodnega odbora
9. ZAKLJUČNA MISEL g. Preglja, predsednika Odbora za postavitev spominske plošče
10. PESEM: Oče, mati, bratje in sestre...

Takoj po programu sv. maša zadušnica za naše padle junake, ki jo bo daroval direktor msgr. Anton Orehar

OB JUBILEJU MILOŠA STARETA

(Nadaljevanje s 5. strani)
sprejmejo in poslušajo komuniste vedno bolj. Miloš mi je popisoval svoje vtise in težave, ki je nanje naletel, ko je hodil po Ljubljani in drugod s temi poročili v žepih.

2. Koncem leta 1944 sem takoj, ko sem zvedel, iz Rima, po posebni tajni poti sporočil v Ljubljano, da je resna nevarnost, da bodo domobranci in vsi drugi, ki so člani sličnih vojaških formacij, izročeni komunističnemu partizanskemu poveljstvu, če bodo v teh formacijah in uniformah prišli zaveznikom v roke, ker je postal Tito priznan zavezniki komandant na ozemlju Jugoslavije. Prosil sem, naj to svarilo resno upoštevajo in preko zime napravijo ukrepe, ki bi tako izročanje onemogočili. Šele sedaj, po dvajsetih letih, sem zvedel, da je to moje poročilo v Slovenijo prišlo in da je bilo osebnostno izročeno slovenskemu domobranskemu poveljstvu. To sem opravil iz Italije. V tistem času je Miloš Stare že moral

biti v skrivališču in jaz rednih možnosti zveze več nisem imel.

Breme strankinega dela za zmago demokratičnih sil je med vojno v domovini bilo na ramah Miloša Stareta in njegovih sodelavcev. Miloš Stare je med okupacijo zastopal krščanske demokrate v skupnih, medpolitičnih narodnih odborih in bil v komisijah, ki so delale načrte za čas osvobodjenja ter osnutke za nov, boljši javni red po vojni.

Kljub vsej zgledni lojalnosti, zanesljivosti in disciplini med njegovimi, so nekatere stvari izvahali okupatorjevi in komunistični vohuni. Izdajanje Svobodne Slovenije ni moglo ostati povsem skrito. Stare se je dolge mesece spretno skrival in delo nadaljeval. Ko so mu pa prišli za peto nekateri domači priganjači, je moral „izginiti“. Umaknil se je v Trst in od tam po vojni odšel v politično izgnanstvo.

Med vojno je Miloš Stare dal svoje moči in sposobnosti, tvegal življenje in svobodo, da je kazal in vzdrževal na-

rodno in politično pot slovenske kršč. demokracije, kot so jo določili narodni shodi, zbori zaupnikov in kot jo je izdelal dr. Anton Korošec, vsaj dve desetletji nesporni voditelj Slovencev. Ko se bodo umirili valovi povojne zmedenosti in strastnega zanesenjaštva in se bodo razčistile kalne vode posledic vojne in revolucije, sem prepričan, da bodo njegova dela in dela vseh tisočerihi, ki so bili z njim, svetla v ponos Slovencev in bodo dokaz, da so v letih svojega narodnega mučenja bili zvesti zavezniki zapadnih, demokratičnih narodov.

Naj ob njegovem letošnjem življenjskem jubileju spremlja željo, da ga Bog ohrani čilega in zdravega, skromni izraz hvalečnosti njemu in vsem drugim, ki so tedaj zbirali venec slovenskih zaslug in zvestobe kršč. demokratični narodni družbi vkljub strašnim, razdivjanim razmeram, ki sestavljajo povest — tako težko povest — o Slovencih med drugo svetovno vojno.

Miha Krek

Novice iz Slovenije

Edvard Kardelj je v enem zadnjih svojih govorov o sedanjem gospodarstvenem stanju v državi dejal, da je gospodarstvo na slabih nogah v deželi, kjer hočejo več porabiti kot pa morejo proizvajati. Drugo poročilo pa navaja: Naš dinar nima nobene veljave. Cene rastejo. Vsak jih lahko postavi, kakor se mu zljubi. Ni nobenega nadzorstva, nobene kontrole. Vrta se vse pod roko. Če kaj zvrtaš in preplačaš, dobiš. Slovenija je v zadnjih letih izgubila 45.000 delavcev. Vse beži v tujino s trebuhom za kruhom. Tudi pošteni in idealni komunisti kritizirajo in se več ne spoznajo. („Misli“)

Dne 7. aprila je začel veljati spremenjen in dopolnjen zakon o zdravstvenem nadzorstvu nad živili. Po njem bodo vse delovne organizacije in tudi trgovine, ki proizvajajo in prodajajo pokvarjena živila, kaznovane z denarno kaznijo od enega do pet milijonov dinarjev. Kazni izpod milijona dinarjev sploh ni.

Udeleženci odbora prosvetno-kulturnega zbora republiške zbornice so na enem zadnjih zasedanj v razpravi o problemu slovenskih muzejev navajali, da „v sedanjih finančnih težavah, v kakršnih so muzeji v Sloveniji, ne kaže ustanavljati novih muzejev in muzejskih zbirk“.

Zbor Slovenske filharmonije, orkester zagrebške filharmonije ter solisti Adelheid York, Laurence Dutoit, Marijana Radev, Anton Dermota in Franz Crass pod vodstvom dirigenta Milana Horvata so aprila meseca izvedli v Ljubljani Visoko mašo v h-molu J. S. Bacha. To monumentalno Bachovo delo je bilo tokrat prvič izvajano v Ljubljani.

Komisija gospodarskega zbora republiške zbornice je ugotovila, da polovica zaposlenih ljudi v mariborskih industrijskih podjetjih sploh ne zajtrkuje pred prihodom v službo. S poseb-

no anketo so dalje ugotovili, da se toplih in hladnih obrokov po podjetjih poslužuje le okoli 40% zaposlenih. Lastne družbene prehrane ima samo 34 delovnih organizacij, 5 od anketiranih podjetij pa sploh nima ničesar urejenega za družbeno prehrano.

Znana električna hidrocentrala v Završnici na Gorenjskem slavi letos 50-letnico svojega obratovanja. To elektrarno je zgradil kranjski deželni odbor leta 1914 ter z njo na eni strani podprl razvoj jeseniške železarne, na drugi strani pa začel velikopotezno akcijo za elektrifikacijo Slovenije.

Umrli so. V Ljubljani: Franjo Tr-

SLOVENCIV ARGENTINI

BUENOS AIRES

Telovska procesija

je bila, kakor že več let nazaj, v prostnem parku pred zavodom Don Bosco v Ramos Mejiji. Pred procesijo je bila v cerkvi Marije Pomočnice v tem zavodu sveta maša, ki jo je daroval tamkajšnji slovenski duhovnik g. Janko Mernik. Med mašo in nato tudi pri procesiji je prepeval slovenske cerkvene pesmi pevski zbor „Gallus“ pod vodstvom pevovodja dr. Julija Savellija.

Takoj po maši se je razvila lepa procesija, ki se je udeležilo, kakor vedno, veliko Slovencev iz vseh delov Velikega Buenos Airesa. Lepo, prav polno vreme je bilo zelo ugodno za to tradicionalno slovesnost. Sveto Rešnje Telo je nosil direktor slovenskih dušnih pastirjev msgr. Anton Orehar ob asistenci gg. Janka Mernika, Jureta Rodeta in diakonov Edija Škulja in Marijana Bečana. Vrstni red procesije je bil letos samo v toliko spremenjen, da so šli šolski otroci za možmi pred narodnimi nošami. Ker pa je sovpadel z dnem procesije argentinski državni praznik, je bilo šolske mladine precej manj kot običajno.

novce, geometer v p. Marija Lah, Ivan-ka Čerček roj. Florijčič, Tomaž Fabjan, zlatar, Emil Šeja, dijak, Franc Dolničar, upok., Iva Bergant, Anica Urbas roj. Mede prodajalka, Janez Kimovec, Mirov Kordiš, Ivan Zlebnik, soboslikar, Ljilja Pernus, Mici Štembal, Kristina ssih roj. Plevnik in Roza Kruh, sodnaradnica v p. v Kranju, Judija Mulleroj. Vintar, vdova po sodniku na Edu, Marija Vidmar v Gabrijelah, Jez Pavlič v Zagorju ob Savi, Franca Pagon v Godoviču, Ivana Žibert Borovnici, Anica Pantner, biv. gostničarka v Celju, Antonija Kerin roj. Itritar v Brodu, Filip Blažič v Celju, Karolina Mejak roj. Umek, vdova polavčnem upravitelju v Novem mestu Janez Daksofler, upokojenec železane na Jesenicah.

Osebnosti

Družinska sreča. družini Jožeta Modic in ge. Martineoj. Grilj je bila 11. maja rojena hčer, ki je pri krstu dne 13. junija bila ime Nežka Martina. Krstil jo je Janko Mernik, botrovala sta pa Maran in ga. Frančiška Grilj. Družino franceta Zupanc in ge. Ivanke roj. Klencič je razveselil sin, ki ga je dn. 13. junija krstil na ime Danijel Vinko. Janko Mernik. Za botra sta bila Viko Klemenčič in Marija Groznik. V dižini Slavka Komac in ge. Mimice Žnjic se je rodila hčerka Sonja. Kršček je bila na to ime 13. junija v cervi sv. Jožefa v Caserosu. Botra sta bila gdč. Ančica in Tomaž Kralj. V dižini Jožefa Strle in ge. Vide roj. Gorič v Villa Bosch so dobili hčerko. Dne 19. junija jo je v sanmartinski stolnici krstil g. župnik Gregor Mali na ime Suzana Marija. Botra sta bila Dionizij Gorkič, materin oče in ga. Marija Čat roj. Strle, očetova sestra. Družino ožeta Poznič in ge. Alenke roj. Prijatelj je razveselila hčerka. Na ime Mariana jo je krstil g. dr. Alojzij Starc. Btra sta pa bila ga. Kristina in Frane Breznikar.

Srečnim družinam aše čestitke.

MENDOZA

Vsakoletno romanje na Challoo

V nedeljo, 23. majka smo zopet imeli naše vsakoletno smanje k Mariji

Pomagaj na Challoo. Med tednom je že prišel med nas direktor msgr. Orehar in obiskoval posamezne družine. Vodil je tudi večerne duhovne priprave za romanje; imeli smo v četrtek in v petek zvečer duhovna razmišljanja z mašo. Za nedeljo se je vreme prijetno pripravilo; z jasnega neba nas je po hladnem jutru sonce kmalu pričelo ogrevati in smo v drugi polovici skupne poti, ko smo se bližali Materi božji v procesiji in med molitvijo rožnega venca, kar mnogi odlagali površnike ter suknjiče.

V prostorni novi cerkvi, ki je šele na pol dodelana in ji manjka še mnogo podrobnosti, smo se s toplimi občutki zgrnili okoli glavnega oltarja, pred katerim je obdana z našimi narodnimi nošami — vsa v belem cvetju na posebnih nosilih gledala s podobe na nas Marija Pomagaj. Pobožno zbranstvo je brez dvoma poglobila slovenska beseda ob novem načinu skupnega sodelovanja pri sv. daritvi. In spet je na Challoo mogočno zadonela „Oh Marija, ves slovenski narod sprejmi v milostno srce!“

Opoldanski počitek je bil kot vsako leto poleg obedu tudi lepa priložnost za prijetne prisrčne trenutke vsakoletnega srečanja med prijatelji in znanci pod okriljem Nje, ki smo jo v neomajni otroški vdanosti prišli počastiti v njeno prijetno gorsko bivališče. Saj cerkvice tako prijetno ždi na nizkem gričku pred kopastimi vrhovi Predkordiljer, da se kar domače počutil in spomin starejšim kar uide tja na Brezje pod naše Karavanke...

Popoldne smo se zbrali v cerkvi in med molitvijo ter prepevanjem nesli Marijino podobo v procesiji po prostranem trgu pred cerkvijo. Kot že dopoldne med mašo nam je tudi po procesiji podal pomembne duhovne misli direktor msgr. Orehar, ki je ob spremstvu č. g. Horna vodil procesijo. Po naši vkoreninjeni prisrčni navadi smo se nato zgrnili okoli Marije Pomagaj z navdušenjem ter ubranim petjem njenih litanij.

Spet smo v lepi in medsebojno povezani zbranstvi izbrali priložnost, da

Vsak teden ena

BALADA O MATERI

Jeremija Kalin

Vstala je mati,
v sanjah zaslila je jok sina,
na šipo je potrkala mesečina,
njegovi prsti — nekoč mesnati:
kost.

Vstala je mati, vstala,
k oknu stopila —
kaj bi sina se bala?

Mesečina se je nagnila
nad bližnji gozd.

Prst na koščeni roki
kaže k jelki visoki:
na njegov znak
se dvigne okostnjak
pri vrhu korenin:

Sem tvoj sin.
Bojim se volkov.
Tu me dobiš... —

in je razpadel znov
navznak.

Mesečina je ugasnila v mrak.

Okno je zaprl piš.

Iz Velike črne maše za pobite Slovence smo z Marijino pomočjo skušali poravnati vse, kar je bilo krivega iz preteklega leta, in si za novo leto dobili milosti ter okrepitev volje za dobre naklepe.

Letošnje romanje smo opravili pod vtisom misli na usodne dogodke pred 20 leti. Že ko smo se v procesiji s skupno molitvijo bližali Materi božji v gorski cerkvi in so nam med prsti drsele drobne jagode rožnega venca, so se nam iz srca k Mariji Pomagaj dvigali vroči vzdihljaji: „Marija, za naše doma! — Za sorodnike in prijatelje v domovini! — Marija, za naš narod! — Mati, za mladi rod na domači grudi! — Za naše mlade tu sredi med nami! — Za nje, ki so padali pred 20 leti! — Za nas vse: Marija, sprejmi te naše skromne, pa prisrčne prošnje!...“

Bb.

Odkritje in blagoslovitev spomenika padlim borcem

BO V NEDELJO, 27. JUNIJA TOČNO OB 15 (ob kakršnem koli vremenu) v Slovenski hiši

Vabimo brez izjeme vse Slovence in Slovenke, da pridejo in počastijo spomin naših junakov. Posebna vabila se ne bodo pošiljala.

Vsi bivši borci naj se zberejo ob spomeniku. Po odkritju in sponinskih govorih bo sv. maša za vse padle junake.

Pri vchodu bo vsak dobil spominski bronsti znak

Janko Hafner

Ali je življenje zunaj Zemlje?

V naši Rimski cesti predvideva današnja znanost eno milijardo takih sone-zvezd, ki imajo v svojem planetnem sistemu tudi en planet, podoben Zemlji. Podobnost z Zemljo ni mišljena toliko glede na velikost kakor pa na druge predpogoje za življenje. Ti glavni pogoji so: Nestrupeno in zadosti gosto ozračje z znatnim deležem kisika, zadostne količine vode — torej tudi obstoj morij in zmerne temperature v povprečju nekaj nad 0° Celzija, vendar že ne več kakor 50 stopinj Celzija.

Na milijardi planetov v naši Rimski cesti bi se torej moglo uveljaviti življenje podobno kot se je na Zemlji! Znanstveniki se seveda sprašujejo, kako bi mogli to ugotoviti preko silnih vesoljnih razdalj, ki ločijo zvezde med seboj. Sklepajo takole:

Na Zemlji je človek potem, ko je začel z znanstvenimi raziskavami pridirati v tajnosti narave, hitro poskusil izkoristiti svoje znanstvene izsledke. To izkoriščanje znanstvenih ugotovitev mu je v nekaj stoletjih (!) ustvarilo današnjo tehniko in civilizacijo. V primeri s starostjo človeškega rodu — danes mu znanost prisoja pol milijona let — je čas, v katerem je zrastle moderna tehnika, le bežen trenutek. Gotovo bo človeška tehnika v prihodnjih letih še bolj hitro napredovala in upravičen je sklep, da bo človeštvo v nekaj prihodnjih stoletjih doseglo tako teh-

nično popolnost, da bo izčrpalo vse možnosti za doseg kakršnekoli zveze z drugim umskimi bitji, če ta v resnici kje v naši Rimski cesti žive. Saj je bila in je še radovednost tista velika gonilna sila, ki je privedla človeštvo do vsega napredka.

Zemljani bomo dosegli torej v prihodnjih nekaj stoletjih — če si med tem v naši človeški drugosti ne bomo začeli metati drug bogenom atomске bombe na glavo in tako povzročili samomor človeštva — tako visoko tehniko in znanost, da si je mi danes kljub največji fantaziji ne moremo predstavljati. Tedaj se bo človek vozil na dopust od planeta do planeta našega sončnega sistema, ne bo pa mogel potovati čez prepad svetlobnih let proti naši bližnji sone-zvezdam. Človek bo čez par sto let obvladal planetni sistem našega sončnega sistema, a ta bo ostal njegov svet tudi še čez 1000 ali 10.000 let. So namreč gotovi osnovni naravni zakoni, ki jih nikdar ne bo mogoče obiti ali z novimi odkritji spremeniti. Na takih osnovnih naravnih zakonih ne temelji le naš svet, ampak vse stvarstvo. Lahko trdimo, da niti v 100.000 letih takega ali še bolj hitrega tehničnega in znanstvenega napredka kakor ga doživljamo danes, človeštvo ne bo našlo amažina in sredstva, da bi premostilo v znosnem času ogromne vesoljske razdalje v naši Rimski cesti. Nikdar se človeku

ne bo posrečil skok čez prepad svetlobnih let, zato bo vedno ostal ujetnik svojega osončja.

Osnovni naravni zakon, ki je obsodil človeka kot ujetnika našega planetnega sistema, je zakon, ki pravi, da ni možna večja hitrost, kakor je svetlobna hitrost: 300.000 km na sekundo. (Navidezne izjeme z dilatacijo časa tudi ne morejo privedi do možne premostitve vesoljskih razdalj.) Svetlobne hitrosti nobeno človeško vozilo nikdar ne bo moglo doseči in tako je človek obsojen, da ostane pri svojem planetnem sistemu. Naša mladina bere danes slikanice, kjer se razni kozmonavti vozijo od sonca do sonca, prapade razdalj kar preskakujejo z raznimi stroji ali „krivimi prostori“ — kar je vse le izrodek bujne fantazije — ki nikdar ne bo mogla biti uresničena. Tudi danes še popolnoma hipotetične rakete na fotonski pogon ne bodo mogle skrajšati časa vožnje na znosen čas.

Čez par sto let bo ob naravnost pravilni tehniki in civilizaciji večina ugank v našem sončnem sistemu razvozlanih. Problemi pa bodo ostali v človeštvu nedosegljivih milijardah zvezd in neznanih planetnih sistemih. Takrat bodo znanstveniki delali raziskovalne programe za dobo več sto let (!) in bodo smatrali kot eno najvažnejših dolžnosti to, da na znanstveno tehnično dovršen način z brezžičnimi znaki svoročajo svoji vesoljski okolici v Rimski cesti de-stvo, da na Zemlji živi človek — razumsko bitje. Prav tako bodo

znanstveniki tedaj s čudovitimi napravami prisluškovali vesolju, če se morda kdo kje oglašja.

Če žive kje drugje — na drugih planetnih sistemih kakršna koli razumska bitja, potem je bila njihova razvojna pot podobna razvoju zemeljske znanosti in tehnike. Če so radovedni, če jih žene sla k raziskavanju, bodo prej ali slej razvili znanost, tehniko in civilizacijo, odgovarjajočo naši Zemlji. Prej ali slej! Ker je le v Rimski cesti raztresenih eno milijardo planetov s podobnimi predpogoji za življenje, sklepajo znanstveniki takole:

Če je življenje splošna lastnost vesolja, tedaj mora biti na mnogih primernih planetih življenje, morajo živeti tudi razumska bitja. Ta domnevana razumska bitja lahko delimo v dve skupini: Prva skupina obsega vse tiste, ki še niso razvili znanosti in tehnike, druga pa take, ki so v znanosti in tehniki zemljana že dosegli ali celo presegli. Najbolj zanimivi za zemljana so tisti, ki so nas znanstveno in tehnično že presegli, ki so torej pred nami. Ti „naprednjaki“ vesolja gotovo brezžično kličejo v vesolje in mu sporočajo: tu smo. Več namreč ne morejo storiti, zakaj tudi zanje drži pravilo o nepremostljivosti vesoljskih razdalj.

Splača se torej prisluškovati v vesolje, če morda kje kaka druga civilizacija brezžično kliče in sporoča. To je trdil že l. 1960 ameriški profesor in astronom dr. Oto Struve na radioastro-

nomske observatoriju v Green Bank v državi West Virginia (USA). Na njegovo pobudo je stekel takoimenovani projekt „OZMA“. Po tem projektu naj bi se začelo sistematično prisluškovanje v vesolje, če kaka civilizacija kje drugje — na drugem planetnem sistemu — kaj brezžično oddaja ali sporoča. Struve je s svojim sodelavcem dr. Frankom Drake začel loviti s skledasto anteno — merila je 25 m v premeru — brezžične signale, če bi prihajali iz vesolja. Lovil je na 21 centimetrskem valu, ker je ta valovna dolžina (21 cm = 1420 Megahertz) najprimernejša. Ker je skledasta OZMA antena zmogla dober sprejem do razdalje 12 svetlobnih let, je mogel Struve prisluškovati le v najbližji vesoljski okolici našega planetnega sistema. Ni iskal kar na slepo: v tej okolici sta dve zvezdi, ki bi mogli imeti planetne sisteme in sicer Tau Ceti in Epsilon Enidani, obe približno 11 svetlobnih let od nas. Prisluškovanje v smeri teh dveh zvezd ni privedlo do rezultata. Iz okolice obeh zvezd ob času prisluškovanja nihče ni pošiljal proti Zemlji kakršnih koli brezžičnih znakov na valu 21 cm. Projekt „OZMA“ ni rodil uspeha. Uganka je ostala še naprej uganka.

Na vprašanje: Ali je življenje zunaj Zemlje? odgovarja znanost danes zelo skromno. Domneva možnost za življenje na tujih svetovih, domneva možnost razvoja umskih bitij tudi drugod — dokazati pa danes še ne more ne prvega ne drugega.

SLOVENCI PO SVETU

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

Med lemontskimi frančiškani zavema eno najvidnejših mest g. p. Fortunat Zorman. Je dober cerkveni govornik in misijonski pridigar, razen tega pa urednik verske mesečne revije Ave Maria in istoimenskega Koledarja. Dne 2. decembra 1964 je obhajal 50-letnico svojega življenja. Dne 4. julija ob enajsti uri dopoldne bo pa imel pri Lurški Materi božji na lemontskem vrtu srebrno mašo, kateri bodo prisostvovali vsi slovenski romarji, ki bodo tega dne v Lemontu. V mašnika je bil posvečen 7. julija 1940. leta v mariborski stolnici.

G. p. Zormanu k srebrnomašniškemu jubileju iskreno čestitamo in prosimo

Hrvatska politična knjižnica

Dr. Ilija Jukić, biv. šef kabineta pok. predsednika HSS dr. Vladka Mačka in biv. pomočnik zun. ministra je ustanovil Hrvatsko politično knjižnico. Njen namen je izdajati knjige in publikacije z razpravami o najodobnejših vprašanjih hrvatskega in mednarodnega političnega življenja.

Prvi dve knjigi, ki bosta izšli, je napisal sam dr. Jukić. Prva bo izšla pod naslovom „Pogledi na prošlost hrvatskega naroda“, druga pa pod naslovom „Pogledi na današnji položaj i na budućnost hrvatskega naroda“. Obe študiji sta celota in je prva uvod v drugo.

Prva dr. Jukićeva razprava je kratak pregled političnega razvoja hrvatskega naroda od njegovega prihoda v Podonavje in na Jadran do sedanjih dni. Razdeljena je na 9 poglavij z dvema kritičnima pogledoma na staro in najnovjšo hrvatsko politično preteklost. V njih je prikazana hrvatska politična preteklost od nastanka stare hrvatske države do politike kneza Pavla in sporazuma Cvetković-Maček. Kritično presoja tudi hrvatsko politiko med II. svetovno vojno in potem, ko so hrvatski in drugi kraji v Jugoslaviji prišli pod komunistično oblast. Na vprašanje, če je to bilo nujno, pisec na podlagi najnovjših, deslej še neobjavljenih dokumentov, zatrjuje, da ne. Tu zlasti opisuje spor med Churchillom in Edenom zaradi Tita.

Prva knjiga bo izšla julija meseca, druga pa septembra. Cena za obe knjigi v prednaročilu je 5 ameriških ali kanadskih dolarjev. Kdor se namerava naročiti na knjigi, bo pisatelju napravil uslugo, če mu takoj sporoči ter nakaže tudi prednaročilno ceno ali na njegov naslov: Ilija Jukić, 84 Hatherley Court, Hatherley Grove, LONDON, W. 2, Great Britain. Prednaročniki v Avstraliji lahko pošiljajo prednaročila na naslednje naslove: Josip Martinović, P. O. Box 6, Mount Druitt, N. S. W., ali I. Orsag, 345 Station St., North Carlton (Melborne) Vic. Prednaročilo za Avstralijo je 2 avstralska funta.

PO ŠPORTNEM SVETU

Zadnja smuškoskakalna tekma je bila v Planici na 90-metrski skakalnici 11. aprila nastopilo je 22. tekmovalcev, med njimi trije Avstrijci in en Italijan. Prvo mesto je zasedel Avstrijec Müller, ki je s prvim skokom 87 m izenačil rekord skakalnice. Isto dolžino sta na tej skakalnici doslej dosegla Wegscheider (Zah. Nemčija) in Pečar. Drugo mesto je zasedel s skokoma 78 in 83 m letošnji jugoslovanski državni prvak Ludvik Zajc, tretje pa Italijan Bazzana. Pečar je bil četrti s 74 in 77 m, peti pa Avstrijec Brundlinger.

Slovensko prvenstvo v orodni telovadbi je tudi letos osvojil Miro Cerar iz Ljubljane s 115,35 točkami, drugi je bil Kersnič Milenko, tretji Marjan Skaza. Slede še A. Petrović (izven konkurence), Martin Šrot in Avgust Küsell.

Na X. balkanskem krosu v Bukarešti, ki so se ga udeležili tekmovalci iz Jugoslavije, Bolgarije, Romunije, Grčije in Turčije, je zmagal favorit Dalkilik (Turčija) pred Romunoma Barabansom in Grecescujem. Vazič iz Celja je bil 4., Červan iz Maribora 6., Špan iz Ljubljane 10., Kokić 11., Bogunovič pa 12. Ekipno je zmagala Romunija pred Jugoslavijo in Turčijo.

Prejšnji teden je v kvalifikacijskem tekmovanju za uvrstitev v semifinale za svetovno nogometno prvenstvo Jugoslavija utrpela hud poraz, ki ji je precej zmanjšal možnost uvrstitve. V Oslu jo je Norveška premagala s prav kategoričnim 3:0. Jugoslavijo čaka še težka povratna tekma v Parizu s Francijo, kajti doma so jo s težavo premagali z 1:0.

PORAVNAJTE NAROČNINO!

Boga, da bi še nadalje spremljal vse njegovo delo s svojim obilnim blagoslovom. Enake čestitke pošiljamo tudi g. p. Benu Korbiču, ki bo prav tiste dni tudi praznoval svoj srebrnomašniški jubilej.

V Clevelandu je bila dne 8. junija 1965 v cerkvi sv. Vida maša zadušnica za pok. Narteja Velikonja. Tega dne je namreč minilo 74 let od njegovega rojstva v Otlci v Trnovskem gozdu. Kot znano so komunisti 20. junija 1945 Narteja Velikonjo obsodili na smrt zaradi njegove ostre obsodbe malikovanja komunističnih zločinov. Smrtno obsodbo so komunisti nad Velikonjo tudi izvršili, ne da bi se med vsemi slovenskimi kulturnimi delavci našel samo eden, ki bi bil povzdignil svoj glas v obrambo slovenskega pisatelja in javnega ter karitativnega delavca.

Vestnik SFZ

OTVORITEV ŠPORTNIH DNI

III. TURNIR LAHKE ATLETIKE

Otvoritev XIII. športnih dni bo v Lanusu, 11. julija ob 9. Pričeli bomo športna tekmovanja s lahkootletskim turnirjem. — Spored bo sledeč:

1. Otvoritev športnih dni.

SLOVENSKI DOM

V SAN MARTINU

vabi vse Slovence in Slovenke na

KOLINE

v nedeljo, 11. julija popoldne

Ob vsakem vremenu!

JAVNI NOTAR

Francisco Raúl Cascante

Escribano Público
Pta. baja, ofic. 2

Cangallo 1642 Buenos Aires
T. E. 35-8827

NAŠ DOM SAN JUSTO

KOLINE

11. julija 1965

2. tek 1.500 m
3. met krogle
4. tek 100 m, serie
5. met diska
- Popoldan
7. tek 100 m, finale
6. tek 400 m, serie
8. skok v daljavo
9. tek 400 m, finale
10. skok v višino
11. tek 3.000 m.

OBVESTILA

IV. kulturni večer SKA bo v soboto 3. julija t. l. ob 7. pri Burlicu, Sarandi 41, Capital. Bo prireditev Glasbenega odseka pod naslovom Ob plošči kvarteta Fink. Izvajanja bo komentiral g. prof. Alojzij Geržinič.

Gregorčičev večer bo v Slovenskem domu v San Martinu na argentinski državni praznik 9. julija zvečer ob 20. uri. Na sporedu je petje Slov. pevskega zbora v San Martinu, recitacije pesmi goriškega slavca in predavanje o pesniku. — Nato bodo na razpolago krvavice in pečnice.

Naraščajniki iz Morona - Castelarja bodo imeli sestanek na Pristavi v soboto, 26. t. m. ob 15.30 uri.

Srednješolski tečaj bo v soboto 26. junija in v soboto 3. julija ob 15.30 v Slovenski hiši na Ramón Falconu. Prosimo za točno udeležbo, da nadomestimo zamudo.

Carapachay. V nedeljo, 11. julija bo v Slovenskem domu ob 17. predavanje in razgovor o „Spolni vzgoji mladine“. Ob 19 pa bo v Domu sveta maša.

SDO in SFZ iz San Justa vabita svoje člane in ostale rojake na sestanek posvečen našim žrtvam, v nedeljo, 27. junija po maši v Našem domu.

Sestanek naraščajnic in mladenk iz San Justa bo v nedeljo, 27. junija po sv. maši v Našem domu.

IZšla JE KNJIGA

FRANC IZANEC

ODPRTI GROBOVI

S

POPISI KRAJEV množičnih grobov domobrancev

ČRTEŽI istih krajev,

PRICEVANJI o komunističnih pobojih

Knjiga mora ob dvajsetletnici

v vsako slovensko hišo

SLOVENSKA HRANILNICA Z. Z O. Z.

(C. C. S. L. O. G. A. Ltda.)

od 1. julija 1965 dalje

v svojih novih prostorih

Avda. Bartolomé Mitre 97 in Moreno

(eno kvadro od železniške postaje in Avenide Rivadavije)

RAMOS MEJIA

T. E. 658-6574

Uradne ure: ob sobotah od 16 do 20

ob torkih od 18 do 20,

dežurna ob nedeljah od 9 do 11.

V nedeljo, 4. julija, ob 18 v Slovenski dvorani

Nikolaj Jeločnik - Branko Rozman

OBDOJEN SEM BIL

Odrska balada v osmih podobah za solista, govorne zборе in plesni zbor

KRSTNA PREDSTAVA V SLOVENŠČINI

Prijateljem in znancem sporočamo, da je 15. junija odšel h Gospodu po plačilo naš brat in stric, gospod

Peter Krušič

Svoj zadnji zemeljski dom je našel na pokopališču v San Justu. Iskreno se zahvaljujemo č. gg. direktorju msgru. Antonu Oreharju, Janku Merniku, Janezu Kalanu in Matiji Borštarnju, ki so vsem tistim, ki so se ga kakor koli spomnili, nam pa bili ob strani našega dragega rajnika spremljali na njegovi zadnji poti, kakor ob bridki izgubi.

V imenu vsega sorodstva nečakinja

Buenos Aires, Girard-USA, Menges

V mestnem gledališču „Presidente Alvear“, Avda. Corrientes 1659, bo v ponedeljek 28. t. m. ob 7. uri zvečer koncert buenosaireške mestne godbe pod vodstvom dirigenta g. Maria Draga Šijanca v počastitev papeža Pavla VI. ob prazniku sv. Petra in Pavla. Vstop prost.

Prosvetni večer v Slomškovem domu, se bo vršil v soboto, 26. junija, ob 8. zvečer. Prvi del bo obsegal predvajanje dokumentarnega filma iz let revolucije — JELENDOL. Druga polovica večera pa bo posvečena aktualnemu vprašanju varnosti in vzrokom nesreč. Debatu bo vodil g. D. Šušteršič.

Dr. FRANC KNAVS

ODVETNIK

Lavalle 1290, p. 12, of. 2, Capital
T. E. 35-2271

Uradne ure 17—20

Na telefonu 93-0719 tudi dopoldne

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Milos Stare
Redactor: José Krosselj
Redacción y Administración:
Ramón Falcón 4158, Buenos Aires
T. E. 69.9503
Argentina

FRANQUEO PAGADO

Concesión N° 5775

TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 3824

Registro Nacional de la Propiedad
Intellectual No. 817.086

Naročnina Svobodne Slovenije za leto 1965: za Argentino \$ 1000.—; za Severno Ameriko in Kanado 7 dolarjev, za pošiljanje z letalsko pošto 12 dolarjev.

Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Bs. Aires. T. E. 33-7213

Sporočamo vsem prijateljem in znancem tu, v domovini in drugje, da je v nedeljo zjutraj, 20. t. m., v Sanatoriju San José po krajši bolezni v Gospodu umrl naš brat in stric

Monsignor Janez Hladnik,

župnik pri svetem Jožefu v Pompeo, Lanús Oeste

V imenu vsega sorodstva

brat Nace Hladnik z družino,

nečakinja Marija Merlak por. Glinšek in družina

Slovenska vas, 20. junija 1965

Sobratom duhovnikom in slovenskim rojakom sporočam, da je v nedeljo, 20. junija 1965, zjutraj nenadoma odšel po plačilo h Gospodu

Msgr. Janez Hladnik,

župnik pri sv. Jožefu v Lanusu in

dolgoletni slovenski izseljenski duhovnik v Argentini

S trpljenjem je dopolnil svoje apostolsko delo.

Prosimo za bogato plačilo njegovi duši pri Bogu.

Msgr. Anton Orehar,
direktor

Buenos Aires, 22. junija 1965.

Po plačilo k Vsemogočnemu je odšel častni predsednik društva

preč. g. msgr. Janez Hladnik

Velikega dobrotnika slovenskih vseljencev, ki je bil poln dobrohotnega razumevanja posebej še za nas, ko smo potrebovali pomoči po zadnji vojni, bomo ohranili v trajnem hvaležnem spominu.

Čas maše zadušnice bomo javili pozneje.

Zedinjena Slovenija

Organizacije v Slovenski vasi v globoki žalosti sporočajo rojakom, da je Gospodar življenja in smrti poklical k sebi svojega zvestega služabnika

Monsignorja Janeza Hladnika

ustanovitelja Slovenske vasi, častnega člana društva Slovenska vas, promotorja ustanovitve vseh naših društev, idejnega zasnovatelja našega športnega igrišča, stvarnega začetnika graditve našega Doma in dobrotnika vseh slovenskih rojakov.

Slava njegovemu spominu in večni pokoj njegovi duši!

Sociedad de Fomento Villa Eslovena

Društvo SLOVENSKA VAS

Fantovski odsek „Jože Mehle“

Dekliški krožek Slovenska vas

Slovenski pevski zbor

Vzajemni podporni sklad